

La guerra civil
Les sectes
Catequesi
dels més petits

97

QUA
DERNS DE
PASTORAL

QP

- 0 Pastoral de Quaresma.
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà.
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer (exhaurit).
- 3 Parròquia i comunitat.
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església.
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació a Lleida. Antologia: Guillem Rovirosa (exh.).
- 6 El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona (exhaurit).
- 7 La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Colfeli i Bancells.
- 8 De la cristllandat al pluralisme (exhaurit).
- 9 Pastoral rural (exhaurit).
- 10 L'Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Llei fonamental de l'Església (exhaurit).
- 14-15 Consells presbiterals i pastorals (exh.).
- 16 Parròquies petites. Església catalana, 1971.
- 17 JAC, Escotisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
- 19 Pastoral en medi urbà. Antologia: Josep M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Índex 1969-1971.
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC. Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nordafricana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia.
- 27 L'ACO i la Missió Obrera, El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Aisina. Antologia: Josep Carner.
- 28 Comunitats de base. Església catalana, 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
- 30 L'economia de l'Església (exhaurit).
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Tatzé: El concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 Ciutat de demà i educació religiosa. La immigració a Catalunya. Antologia: F. V. Garcia, «el rector de Vallfogona» (exhaurit).
- 38 El laïcat, avui.
- 39 Canvis en l'Església i en els ministeris.
- 40 Església i canvi social. Capellans i classe obrera. Església catalana, 1975.
- 41 Renovar la celebració de Pasqua. Pastoral de vocacions. L'11 de maig de 1966.
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres.
- 44 Programar un nou curs. Tipologies del ministeri. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976.
- 46-47 Equips de preveres. Transmetre la fe.
- 48 Confirmació i comunitat. Economia de l'Església. Escarré a «Le Monde» (1963) (exh.).
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1965).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristians conscients i responsables.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (exhaurit).
- 57 Aparellament i matrimoni.
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el desencant i l'esperança.
- 60 Tatzé: una interpretació.
- 61 Damià Estela, testimoni d'excepció.
- 62 Assemblees a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana (exhaurit).
- 64-65 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Preguar amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Batlle.
- 68 Informe sobre Pastoral de joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (exhaurit).
- 71 Cristians catalans al Tercer món.
- 72 Pastoral del bateig (exhaurit).
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (exhaurit).
- 77 Cardijn i l'evangelització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religiosos als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni (exh.).
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficients mentals (exhaurit).
- 86-87 C. Cardó, Ll. Carreras i J. B. Manyà.
- 88 Els malalts marginats.
- 89-90 La pastoral a debat
- 91-92 Església i normalització lingüística.
- 93 La parròquia, lloc d'educació de la fe.
- 94 Debat sobre la guerra i la pau.
- 95 Aportacions pastorals del C. Vaticà II.
- 96 La llengua de l'Església a Catalunya.
- 97 La guerra civil. Les sectes. Catequesi dels més petits.

QUA DERNS DE PASTORAL

97

1986

SUMARI

● PÒRTIC

Sota el signe del perdó	5
Montserrat com a símbol	8

● QÜESTIONS

L'Església en la guerra civil i el franquisme: lliçons d'una experiència, <i>Casimir Martí</i>	11
La catequesi dels infants, compromís i exigència dels adults, <i>Josep M. Aragonès</i>	27
Revisió de vida i estudi d'evangeli, <i>Jordi Fontbona</i>	38
Experiències sobre l'evangeli a la JOC, <i>Josep Escós</i>	40
Les sectes, <i>M. Rosa Boladeras</i>	43
Dianètica, <i>Anna Cors</i>	46
«Ningú no em fa de guia», <i>Ramon Buxarrais</i>	55

● QUATRE VENTS

VI Escola d'estiu per a catequistes, <i>Salvador Bardulet</i>	61
Barcelona, <i>Joaquim M. Cervera</i>	64
Crònica de Solsona: qui dia passa any empeny, <i>Climent Forner</i>	70
Des de Tarragona, <i>Joan-Anton Cedó</i>	76
Des de Vic, <i>Sebastià Codina</i>	78

QÜESTIONS PASTORALS DIVERSES

Passat el tall que representen l'estiu i les vacances, la vida repren arreu arreu. També reprenem la tramesa de QUADERNS DE PASTORAL. Ho fem amb el número que tens a les mans i que no es caracteritza pas pel seu caràcter unitari. De tant en tant, en efecte, —així ho pensem, si més no, el Consell de Redacció— convé trencar la cadena dels números fonamentalment monogràfics i obrir les nostres pàgines a un ventall divers. D'aquesta manera, QUADERNS es fa ressò de les mil qüestions que truquen a les portes de la preocupació pastoral i que altrament no podria recollir, sigui perquè no donen per un número sencer, sigui perquè no disposem de prou números per a tocar amb una certa extensió totes les qüestions.

1. *Enguany se'ns imposa un cinquantenari malastruc: el juliol de 1936. Gairebé totes les publicacions s'hi han referit. Nosaltres hem demanat a mossèn Casimir Martí —ben conegut per les seves aportacions en aquest camp, i en altres— que ens ajudés a treure unes lliçons pastorals d'aquella experiència: les seves planes obren la secció QÜESTIONS. La mateixa efemèrides dona el tema del primer comentari editorial: cinquanta anys després de l'inici de la guerra hem de continuar recordant que tots hi vam perdre, que tots en vam ser culpables, de l'esclat i dels abusos, que tots hem de perdonar i de demanar perdó.*

2. *D'uns anys ençà estem assistint al creixement de la preocupació de molts pares per la iniciació cristiana dels seus fills*

petitons. La progressiva secularització de la nostra societat, els canvis que ha experimentat la vida de les mateixes famílies cristianes, fan que els nostres nens creixin sense aquells punts de referència que tenien abans. No és estrany que els que es consagren a la catequesi hagin dedicat esforços a respondre a aquesta demanda. Mossèn Josep M. Aragonès, delegat diocesà de Catequesi de Barcelona, ens presenta unes primeres reflexions que emmarquen tota aquesta qüestió: unes pàgines que, com diu ell mateix en acabar, demanen ser seguides per unes altres d'un nivell, diguem-ne, metodològic o pràctic.

3. Que ser cristià vol dir seguir Jesús i que, per a poder seguir-lo, hem d'encarar-nos amb la imatge que ens n'ofereixen els evangelis és una dada ben adquirida. Els moviments evangelitzadors n'han fet, a més, una mena de bandera: aquesta és la intuïció a què respon la Revisió de Vida. Ens hauria plagut poder aportar més experiències. Però, mentre confiem, encara, que ens arribaran alguns dels articles que hem demanat, presentem ja aquests dos que fan referència a l'ACO i a la JOC, i que són escrits per dos consiliaris, un del bisbat de Barcelona i un del bisbat de Vic.

4. Qui no ha sentit parlar, avui, de les «sectes»? Si, a més, s'hi ha acostat una mica, ha experimentat, segur, una veritable esgarrifança, i s'ha interrogat, amb una certa angoixa, sobre el buit religiós en què la nostra societat i les esglésies deixen aquestes ramades d'adolescents i de joves, que esdevenen, així, per a elles, objectiu fàcil i indefens. Rosa Maria Boladeras, coordinadora de l'«Associació pro-Juventut», de Barcelona, ens ajuda a situar el fenomen, i una estudiant del Conservatori de Música ens descriu, a manera de «diari íntim», una experiència viscuda. També reproduïm un breu escrit pastoral del bisbe de Màlaga, Ramon Buxarrais.

5. Finalment, bé ens calia dir un mot sobre els incendis que aquest estiu han assolat Catalunya i que no han respectat ni la mateixa muntanya de Montserrat. El nostre comentari editorial el trobareu a PRIMERA PLANA.

6. El número es tanca, com de costum, amb la crònica diocesana de la secció 4 VENTS, que inclou també una notícia de la VI escola d'estiu per a catequistes, organitzada pel Secretariat Interdiocesà de Catequesi de Catalunya i les Illes. — J. T.

PÒRTIC

SOTA EL SIGNE DEL PERDÓ

Aquest estiu ha fet cinquanta anys del començament de la guerra civil, una efemèrides que ningú no ha volgut deixar passar per alt, per bé que no hagi estat aprofitada —potser encara no ha arribat l'hora— per a fer-ne una revisió general i un balanç seriós.

Després de la lectura maniquea que vam haver-ne de suportar durant uns anys inacabables, va arribar l'hora d'un altre discurs, tampoc no gaire amic de matisos; un discurs que arrencaria l'Església —així en bloc, com un tot, i de manera sumària— de la banda dels revoltats que en van sortir guanyadors, que passa per alt les «excepcions» d'aquell cardenal discordant o aquell notori catòlic republicà, que no s'entreté ni

poc ni molt a valorar la importància dels béns culturals i de les vides humanes que feien olor de cristià i que se'n van anar riu avall no se sap ben bé per què, i que tampoc no és gaire generosa a l'hora de lloar el coratge d'aquells que van treballar des de llocs de responsabilitat —llegiu la Generalitat—, arriscant-hi i tot la seva seguretat personal, per a salvar vides innocents.

No es tracta d'esbossar un memorial de greuges. Sinó de recordar que aquella guerra, que no fa precisament honor a cap civilització sinó que ens trasllada a uns estadis molt primaris, és una vergonya col·lectiva, i que tots en som responsables: els d'una banda i els de l'altra; els d'aquest color i els d'aquell. Perquè una cosa és fer elogis de tal persona o de tal cercle —que molts cercles i moltes persones hi va haver de comportament heroic— i una altra classificar el país en bons i dolents —sigui en un sentit, sigui en un altre, tant li fa—, o desconèixer els sofriments d'un grup i cobrir amb vel blanc les atrocitats comeses per un altre. Com tampoc no és bo, cinquanta anys després, complaure's a fer el recompte dels «nostres» que van ser perseguits com conills i van morir per les cunetes o els descampats. Hi ha llums i ombres per a tots; hi ha tragèdies per a tots i glòries per a tots. Però el balanç és, per a tots, lamentable.

Un altre aspecte que tampoc no ha estat posat gaire en relleu és que un dels primers objectius dels revoltats —un objectiu assolit— s'anomena Catalunya. I és per això que l'Església catalana va veure's atrapada en un doble front i va haver de sofrir doblement: com a Església i com a catalana.

Si en voleu un símbol, aquí teniu l'arquebisbe metropolità, el cardenal Vidal i Barraquer: agafat a Poblet per grups anarquistes de la FAI de l'Hospitalet de Llobregat i arrancat «in extremis» de les seves urpes pels

bons oficis dels homes de la Generalitat, no pot tornar a Catalunya, acabada la guerra, i mor a l'exili el 1943, perquè va estimar la justícia i odiar la iniquitat. Si en voleu un altre, aquí teniu el senyor Manuel Carrasco i Formiguera: insegur a Barcelona per la seva significació cristiana, enviat a Euskadi per la Generalitat, empresonat pels de l'altre bàndol i executat a Burgos, a desgrat de totes les gestions, així que els seus exèrcits arribaven a terres catalanes. O bé els membres de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, perseguits el 36 i molts d'ells immolats per la seva significació cristiana, i que el 39 no poden fer renéixer la seva Federació perquè no ho permeten —per catalana— les noves autoritats eclesiàstiques que duu a Barcelona la victòria.

Es en persones com aquestes que nosaltres ens reconeixem, amb la seva doble fidelitat, a l'Església i a Catalunya, dues fidelitats que la guerra volgué fer impossibles d'agermanar, a una banda i a l'altra, i que van ser font multiplicada de malentesos i esquinçaments. I tanmateix, tampoc no pensem que pel simple fet de reclamar-nos d'aquesta doble fidelitat ja tenim bona consciència i ens podem sentir justificats.

El 1936 un alçament contra la República i contra Catalunya es va convertir en revolta i en guerra civil. Tots en tenim les mans tacades: tots tenim responsabilitats en el que va portar a l'esquinçament i en les coses que aquells anys tràgics van passar. Ara, cinquanta anys després, només una paraula ha de sortir dels llavis de tots i volem que surti dels nostres llavis. Amb ella tanquem aquest comentari editorial. La paraula perdó: implorem perdó per les nostres culpes i perdonem de cor els nostres deutors.

MONTSERRAT COM A SÍMBOL

«A Montserrat tot plora, tot plora d'ahir ençà». Aquestes paraules de Verdaguer s'han fet realitat després dels incendis que van iniciar-se el dia 18 d'agost —just, doncs, acabat el pont de la Mare de Déu— i que tot Catalunya va seguir, expectant, a través de la ràdio i la televisió. «Montserrat crema pels quatre costats!», deia la gent impotent, i molts podien fins i tot contemplar-ho de casa estant: de tants llocs es veu emergir aquesta muntanya extraordinària. Ara si que a Montserrat tot plora, que plora la muntanya sencera: els alzinars, torrats, les pinedes, negres, el sotabosc, negre també, i els mateixos penyals, emmascarats. Només alguns claps de verdor —un d'ells el de St. Joan i St. Miquel, davant mateix del monestir— contrasten amb un panorama desolat.

I amb Montserrat plora Catalunya: el «parc natural» de les Alberes, l'alt Empordà, el cap de Creus, l'alt Penedès, el Bages, la Segarra, la Conca de Barberà, el Baix Ebre... Malauradament la llista no s'ha acabat. I no hi hem inclòs noms de la Catalunya Sud ni de la illenca. Montserrat, no ha quedat al marge de la desventura i ha compartit la sort de la Catalunya cremada. Si ha fet enraonar més, si ha mobilitzat molta gent, és perquè Montserrat és un símbol ben vivent i actual. Símbol de Catalunya, és avui símbol d'una Catalunya cremada.

Però no tot plora, a Montserrat. Hi ha oasis no arratsats per les flames destructores. I el cor de Montserrat que és el monestir, no plora sinó que resta serè: treballant, acollint i pregant. I també l'altre monestir: el de les monges de St. Benet.

Oh, si en aquest punt Montserrat fos també el símbol de la Catalunya d'avui! si fos, el nostre, un poble obert, treballador, acollidor: un poble que estima! Als cristians de Catalunya ens toca de ser, també, un poble que prega, i que tradueix la pregària en treball i acolliment.

Però Montserrat —diuen els entesos— rebrotarà i tornarà a cobrir-se de verdor, com als seus bons temps. Per bé que costi anys i que no sigui donat de veure-ho a la nostra generació. I sempre i quan no s'hi torni a encendre la flama destructora, i l'home col·labori no-blement i intel·ligentment amb la naturalesa.

També rebrotarà la Catalunya cremada. Si hi posem intel·ligència i treball. Si ens hi apliquem amb paciència. Costarà més que no pas Montserrat. Però, ¿no fóra una absurda enganyifa i una burla esmerçar-se com un sol home en el símbol montserratí i abandonar la resta a una degradació irreparable? ¿Què representaria llavors un Montserrat de verdor al cor d'una Catalunya-desert? De què fóra símbol? I on fóra la competència de Montserrat amb tota la terra catalana?

Posem-nos, doncs, a l'obra, i que Montserrat esdevingui un signe: un «sagrament». Signe —com deia un altre gran poeta— d'«un poble que estima i avança donant-se les mans».

Fem rebrotar Catalunya, tot Catalunya. Cada comarca de la manera que li escau: les fagedes del Montseny no escaurien, ben segur, a la serra de les Alberes; el pi negre del nostre Pirineu —no parlem ja dels avatars— no és fet per aclimatar-se al Garraf, al Penedès o al Montsià. Però hi ha alzines i sureres, més pròpies de les regions mediterrànies, i àlbers i pollancre per a res-seguir les torrenteres i afavorir-ne la humitat. Tot és qüestió d'intel·ligència, de treball, de traça, de coneixement i respecte de la realitat: d'aquesta realitat vària que és Catalunya, talment un mosaic ben travat.

Sortosament les disputes inicials arran del foc de Montserrat han anat cedint a favor d'una presa de consciència col·lectiva del desastre i la responsabilitat comuns. Aquesta s'ha de traduir, ara, en treball mancomunat: per la muntanya de Montserrat; per la Catalunya cremada; per la construcció de la convivència de tots en una Catalunya de tots i per a tots. Que cap germà no gosi aixecar la mà contra un altre germà; que ningú no faci del seu cor un pedreny per a encendre un foc destructor, per petit que sigui: un cop pres, ens pot dur a fer impossible la convivència i l'entesa, a calcinar el país. Esmercem intel·ligència, treball, passió i tot, en una tasca constructiva.

Tots hem de sumar esforços, de posar les mans a les mans per a eixamplar l'anella de la gran sardana; per a aixecar ben amunt aquest castell que és Catalunya: uns, fent soca; altres, pujant a segons o a quarts; després ja vindran els dosos i, al final, muntarà l'enxaneta a coronar la construcció.

També els cristians hem de posar les mans a la feina al costat de tots els nostres germans. La fe de què ens reclamem no ens ha d'empènyer a buscar els primers llocs, sinó a actuar al servei del país, a transcendir els interessos particulars o de grup i pensar en l'interès de tots.

Oh, si aquest foc destructor tingués la virtut d'abrandar-ne un altre, de foc: aquell que se'n duu el desamor i solda els cors per a fer-ne una fraternitat. Demanem-ho a la Senyora de Montserrat amb les paraules del nostre gran Bisbe: «Rosa de caritat, foc que sense consumir escalfa, traieu de Catalunya l'esperit de discòrdia i ajunteu tots els seus fills amb cor de germans».

QÜESTIONS

L'ESGLÉSIA EN LA GUERRA CIVIL I EL FRANQUISME: LLIÇONS D'UNA EXPERIÈNCIA

CASIMIR MARTÍ

Per a «Pastoral Misionera», de Madrid, i per a «Qüestions de Vida Cristiana», de Montserrat, vaig escriure unes pàgines dedicades a indicar antecedents de l'actitud belligerant en la guerra civil espanyola de 1936-1939. La conclusió a la qual creia poder arribar era que l'aspiració a mantenir plataformes de poder civil per a viure l'Evangeli i difondre'l no sols feia entrar l'Església en competència amb altres forces socials, desitjoses també tal vegada d'ocupar aquelles mateixes plataformes de poder, sinó que la constituïa com a potencialment belligerant, sobretot si aquella aspiració

eclesiàstica es combinava amb una pretensió de posseir la fórmula de la felicitat de la societat, i si aquella fórmula era rebutjada majoritàriament per la població que, presumptament, n'havia de ser beneficiària.

En l'escrit present, la petició de «Quaderns de Pastoral» m'emplaça a projectar la mirada, no cap a les arrels de la bel·ligerància eclesiàstica en la guerra civil, sinó cap al present i el futur, tot tractant d'extreure lliçons de l'experiència d'aquells quaranta anys de vida eclesiàstica. Faré cas omís, d'entrada, dels problemes metodològics que planteja la pretensió de manejar dades històriques amb intencions didàctiques, més o menys moralitzants. Em cenyiré, per tant, al tema indicat, no sense fer unes indispensables consideracions prèvies sobre la situació que l'Església aconseguí en la guerra civil i en el franquisme, i no sense permetre'm, en el moment oportú, una menció discreta i un xic festiva dels escrúpols metodològics al·ludits.

Les bases de l'actuació des del poder

En la guerra civil i en el franquisme, gran part de la jerarquia eclesiàstica i del poble fidel es van manifestar com una Església bel·ligerant, que no dubtà a presentar-se com a victoriosa en el conflicte armat i com a restauradora d'un ordre polític-eclesiàstic en el qual l'Església tenia assignat un lloc clau no sols enmig de la societat, sinó concretament en els engranatges del poder civil.

En aquest sentit, la lectura del primer número de la revista «Ecclesia», òrgan oficial de l'Acció Catòlica i de la jerarquia eclesiàstica, que sortí el primer de gener de 1941, sorprèn per la claredat i la reiteració amb què es planteja la interconnexió entre poder civil i actuació eclesiàstica. Immediatament després de la presentació de la revista, subscripta pel bisbe de Tortosa, consiliari general de l'Acció Catòlica Espanyola, figura a la pàgina 2 el text d'un discurs breu que el general Franco havia pronunciat davant la Direcció Central i la Junta Tècnica Nacional d'aquell organisme eclesiàstic, bastants mesos abans, el 10 d'abril de 1940, en una audiència que els concedí al palau d'El Pardo. Els dos paràgrafs de què consta el discurs del Cap de l'Estat val la pena de transcriure'ls íntegres:

En tiempos felizmente pasados, de democracia, de luchas liberales, de combate con el marxismo y con todas las doctrinas materialistas enemigas de los valores espirituales, la Acción Católica tuvo que tener un aire combativo, pero no es ciertamente mere-

cedora de censura porque pasaba de la tarea puramente apostólica a otras actitudes de enérgica defensa de aquellos valores espirituales frente al Estado ateo. Ahora, por fortuna, la situación de España es muy otra, pues aquellos mismos afanes de catolicismo, de espiritualismo frente a lo material y lo pagano que mueven a la Acción Católica, animan al Estado en todas sus tareas.

El pueblo español había padecido un tremendo proceso de des-cristianización. Por eso, cuando se aflojaron los resortes del poder y desapareció la autoridad, las turbas se desataron e hicieron blanco de sus desórdenes a todo lo que representaba valores espirituales, y singularmente a los sacerdotes y a los templos. Hay que re-cristianizar a esa parte del pueblo que ha sido pervertida y envenenada por doctrinas de corrupción. Para hacer esa labor, antes había que luchar contra la obra de los Gobiernos. Hoy podéis apoyaros en el Poder para realizarla, porque uno mismo es el ideal que nos anima. Marchad seguros de que contáis con la confianza y con el apoyo del nuevo Estado. («Ecclesia», núm. 1, 1° de gener de 1941, p. 2).

El lloc rellevant que «Ecclesia» concedí a aquell discurs de Franco no té la seva explicació en raons de protocol i de deferència, sinó que responia a la convicció que les paraules del cap de l'Estat calia interpretar-les com un veritable programa. Efectivament, un dels editorials d'aquell mateix primer número d'«Ecclesia» glossava l'esmentat discurs, tot reconeixent les bases per al ressorgiment de l'Acció Catòlica i les garanties per al seu desplegament en el futur, obtingudes gràcies a «la victoria de las armas nacionales y (a) la orientación impresa al Estado», i tot afirmant expressament el valor d'actualitat i de futur dels conceptes expressats pel general Franco (ib, p. 4). Aquella estreta vinculació entre Església i Estat l'encarnaren, entre altres, alguns dels personatges presents en aquella audiència d'El Pardo, que llavors eren membres de la Junta Tècnica Nacional de l'Acció Catòlica, i que més tard ocuparien llocs polítics de gran relleu: Alberto Martín Artajo, Alfredo López Martínez, Luis Carrero Blanco, Mariano Puigdollers (ib. pp. 8-9).

Una relectura de la pastoral del cardenal Gomà *Lecciones de la guerra y deberes de la paz* (8.8.1939), permet de descobrir una línia de pensament molt similar a la que hi ha present en el citat discurs de Franco, sense excloure accentuacions i matisos característics. Gomà també manifesta que la catàstrofe de la guerra fou deguda a «la debilitación paulatina de la conciencia religiosa del país» (vg. el text de la pastoral a Anastasio GRANADOS GARCÍA, *El cardenal Gomá, primado de España* (Madrid 1969), pp. 387-429.

La frase citada, a la p. 391), i, en concret, que, «al disolverse el vínculo religioso, estallaron las fuerzas disolventes, el socialismo, el comunismo, el nihilismo ruso, y vino la quiebra de la autoridad estatal» (p. 394). Aquesta convicció reposa sobre el que en podríem dir, de manera una mica pomposa, una filosofia de la història, expressada per Gomà en la frase següent: «Una civilización no se crea sino por un Estado constituido y por una Religión organizada» (p. 394). Gomà, significativament, no dubta a donar suport a aquesta afirmació amb la referència d'una tesi de Mussolini, citat nominalment: «Quienquiera que rompe o perturba la unidad religiosa de un país comete un crimen de lesa nación» (p. 394).

Per a Gomà, la decadència religiosa i social que dugué a la guerra tingué com a contrarèplica el ressorgiment de la fe cristiana, que va actuar com a motor de les forces militars victorioses, i que, independentment d'aquelles circumstàncies, obté la consideració de nervi i eix de la nacionalitat espanyola. Són unes pàgines que no es poden llegir sense esgarrifança. En efecte, el mateix Déu i la religió són presentats com a belligerants:

Nadie —y menos los que hemos sido testigos del alzamiento en alguna región de España (es refiere a Navarra) —podrá negar que el deus ex machina de esta guerra ha sido el mismo Dios, su religión, sus fueros, su ley, su existencia y su influencia atávica en nuestra historia (p. 398). Ha debido hacerse la guerra para lograr la paz, y hemos ganado la guerra. Gracias a Dios que nos ha dado la victoria, y con ella se ha podido restablecer una paz justa (p. 405).

El paràgraf dedicat a la interpenetració entre fe cristiana i nacionalitat a Espanya és llarg, però cal transcriure'l íntegrament, perquè és d'antologia. Després d'exaltar la vitalitat persistent, al final de dos segles de decadència, de «la fuerza indomable del espíritu nacional», Gomà n'assenyala el nervi, i descriu el que uns anys més tard González Ruiz —no sense una referència irònica al nacionalsocialisme de Hitler i al nacionalsindicalisme del règim de Franco— va caracteritzar com a «nacionalcatolicisme». Gomà recull tots els tòpics d'una història d'Espanya que atorga una importància capital al factor religiós, i carrega en conseqüència l'accent sobre la unitat polític-religiosa aconseguida des de Recaredo, sobre la lluita religiosa contra l'Islam, sobre la resistència enfront del protestantisme, sobre la imatge paradigmàtica de la cristiandat medieval, sobre els aspectes antimoderns de la reacció popular en la guerra contra la invasió francesa de 1808 («la francesada»), i sobre la incompatibilitat entre «el rancio espíritu cristiano», per una banda, i els principis de la democràcia inspirada en Calví i

Rousseau, per l'altra:

¿Quién, a pesar de siglos de desgracia, mantuvo vivo el nervio de la nación? Fue nuestra vieja fe cristiana; fue la conciencia tradicional de esta misma fe; fue la austeridad de vida moral que esta misma fe forjó en nuestro pueblo. Tenemos, amados diocesanos, una conciencia nacional católica, porque España, en su unidad, en su reciedumbre, en su expansión, se ha forjado en la fragua de los principios cristianos. Los concilios de Toledo dan la pauta político-religiosa que seguirá España en los siglos futuros; la Reconquista es el yunque en que durante ocho siglos se endurece y modela el alma de nuestro pueblo; durante el siglo XVI, cuando sucumben las naciones de Europa al error protestante, que liquida vergonzosamente la magnífica cristiandad medieval, España se reafirma en sus añejas creencias y cierra el paso a la herejía; y cuando la francesada irrumpe como riada en nuestro territorio, trayendo una civilización que no se aviene con la nuestra cristianísima, surge nuestra paisanía, poderosa con su fe más que con sus armas, y vence al poder invasor. Las mismas guerras civiles del pasado siglo no son más que una lucha épica entre el rancio espíritu cristiano y los principios de una democracia que, nacida de Calvino y amparada por el filósofo de Ginebra, nada tenía de común con la fe católica, eje de nuestra nacionalidad (p. 397).

Les línies mestres del pensament són coincidents en el discurs de Franco, transcrit més amunt, i en les cites del cardenal Gomà. Les referències de Gomà a Recaredo i a la cristiandat medieval recorden, per si calgués, la seva aspiració no sols a l'ideal d'un poble tot ell impregnat per la fe, sinó a una societat organitzada, l'Estat en termes moderns, que reconeix explícitament la fe catòlica. No podia ser d'altra manera, tota vegada que els pressupòsits teòrics des dels quals, en l'eclesiologia contemporània, s'establien les relacions entre l'Església i l'Estat derivaven de la concepció de l'Església com a «societat perfecta». Segons aquella concepció, tot poder venia de Déu, de manera que, del govern del llinatge humà, Déu n'havia fet copartíceps dues potestats, l'eclesiàstica i la civil. En la versió més medievalitzant d'aquella teoria, el poder civil s'havia de subordinar a l'eclesiàstic, donat l'origen directament diví de l'Església. En la versió més moderna, recollida i expressada per Lleó XIII, el poder diví i el poder eclesiàstic eren supremes i independents en l'esfera pròpia, encara que necessàriament interrelacionats, tota vegada que els subjectes subordinats d'ambdós poders eren els mateixos. En tot cas, l'Estat, en teoria —en tesi— havia de ser confessional, és a dir, havia de reconèixer la veritat catòlica. En hipòtesi, és a dir, com a mal menor i per a

evitar-ne de majors, era tolerable un Estat no confessional. L'Església, com a societat independent i sobirana, tenia dret a comptar amb mitjans per a aconseguir els seus fins: mitjans propis, o presats per l'Estat (vg. Josep Maria ROVIRA I BELLOSO, «*Sociedad perfecta*» y «*sacramentum salutis*»: dos conceptos eclesiológicos, dos imágenes de Iglesia, a *Iglesia y sociedad en España, 1939-1975* (Madrid, 1977), pp. 317-338).

Aspectes funcionals, organitzatius i d'espiritualitat

La concepció del paper que l'Església havia de representar en la història d'Espanya i la teoria eclesiològica a partir de la qual s'establia el marc jurídic de la relació entre l'Església i l'Estat tenien una triple traducció pràctica: l'ocupació efectiva, per part de l'Església, de parcel·les de poder civil, l'atenció preponderant que l'Església concedia a organitzar-se ella mateixa com a estructura de poder, i unes formes molt característiques d'espiritualitat.

L'any 1970, en ple franquisme, José María Setién va publicar a «Iglesia Viva» un article titulat *Repercusiones del nacionalcatolicismo en la vida de nuestra Iglesia* (novembre-desembre, núm. 30, pp. 485-496). Setién feia una anàlisi del Concordat de 1953, i tot assenyalant, en termes d'una gran precisió jurídica, els avantatges que tant l'Església com l'Estat obtenien d'aquell acord mutu, vorejava subtilment la denúncia d'aquella situació político-eclesiàstica. L'Església aconseguia, segons Setién, la prohibició de l'acció proselitista d'altres confessions religioses, la seguretat en l'exercici del culte catòlic als temples i al carrer, l'obligatorietat de l'ensenyament religiós a tots els centres docents, la possibilitat de fundar centres universitaris catòlics, ajuts econòmics per a la construcció de temples i altres edificis religiosos, la dotació econòmica del clergat, l'assistència religiosa a l'exèrcit, l'exempció dels ordenats «in sacris» de l'obligació del servei militar, el fur eclesiàstic, el matrimoni catòlic com a l'únic civilment vàlid per als catòlics, l'accés als mitjans de comunicació, la possibilitat de disposar d'emissores pròpies, el reconeixement del dret d'associació per a les organitzacions apostòliques i certs residus del que se'n pot dir «dret d'asil» als temples (p. 493).

Cadascuna d'aquestes prerrogatives reconegudes a l'Església pel Concordat de 1953 era, de manera directa o indirecta, una parcel·la de poder civil en mans de l'Església. L'observació de la situació real de l'Església en el franquisme permet de matisar i d'ampliar la descripció establerta a partir de l'anàlisi dels textos jurídics: la

presència episcopal i clerical a les Corts i a les organitzacions sindicals i juvenils del règim, l'atenció religiosa a les tropes feta efectiva a través d'un cos eclesiàstic de castrenses amb graduació militar, la censura del teatre, del cine, de la ràdio i de la producció literària, la preponderància eclesiàstica en l'àrea de l'ensenyament, el control dels costums, i, coronant totes aquestes prerrogatives, la confessionalitat de l'Estat que establia una subordinació de principi d'aquell a l'Església en el camp amplíssim de la moral.

A aquesta ocupació de plataformes de poder civil a través de les quals s'exercia la influència eclesiàstica, hi correspon, correlativament, una organització interna de l'Església com a estructura de poder, que carrega l'accent en l'enquadrament dels fidels, en les mobilitzacions de masses i en la disciplina doctrinal, moral i cultural. La peça clau de l'enquadrament dels fidels era la parròquia, que rebé el reforçament de l'Acció Catòlica, organitzada en branques d'homes, dones, nois i noies, i concebuda com a vinculada a la institució parroquial, el rector de la qual n'era el «consiliari nat». Sense eludir la parròquia com a institució bàsica d'enquadrament, algunes minories selectes escollien, per a fer efectiva llur incorporació, els rengles d'organitzacions controlades per ordes religiosos, en especial els de les Congregacions Marianes. L'agent principal de l'enquadrament disciplinat dels fidels era el clergat, tant secular com regular, que tenia el marc d'actuació pública en les parròquies i en les associacions piadoses, i el marc d'influència individual en la confessió i en la direcció espiritual.

Per últim, l'espiritualitat dominant es caracteritzava per la seva tendència a percutir sobre la imaginació i la sensibilitat dels individus, i a reproduir els models ascètico-heroics del barroc. Un intent de precisió més afinada en aquest terreny hauria d'esbrinar quin paper hi jugaven l'espiritualitat benedictina, centrada en la litúrgia, amb la seva càrrega estètica i arqueològica, i l'espiritualitat franciscana, i quin abast real se'ls pot atribuir. Evidentment, l'espiritualitat tardobarroca tendia a potenciar la disciplina, fins i tot de la sensibilitat i de la imaginació, i a bloquejar els impulsos creatius.

En una nota escrita de cara a una entrevista amb Pius XII, el 25 de novembre de 1939, el cardenal Vidal i Barraquer indicava la manipulació política de què la religiositat dominant era objecte a l'Espanya franquista, i sense arribar a fer una valoració crítica d'aquella religiositat en ella mateixa, n'assenyalava el caràcter equívoc, multitudinari i espectacular:

Si es verdad que mucho se ha hecho derogando la legislación laica y perseguidora, tal vez no sea exagerado decir que su reli-

gióon *consiste* *principalmente* *en* *promover* *actos* *aparatosos* *de* *catolicismo*, *peregrinaciones* *al* *Pilar*, *grandes* *procesiones*, *entronizaciones* *del* *Sagrado* *Corazón*, *solemnes* *funerales* *por* *los* *caídos* *con* *oraciones* *y* *misas* *de* *comunióon*, *y* *sobre* *todo* *inician* *casi* *todos* *los* *actos* *de* *propaganda* *con* *misas* *de* *campana*, *de* *las* *que* *se* *ha* *hecho* *un* *verdadero* *abuso*. *Manifestaciones* *externas* *de* *culto* *que*, *más* *que* *actos* *de* *afirmacióon* *religiosa*, *tal* *vez* *constituyan* *una* *reaccióon* *política* *contra* *el* *laicismo* *perseguidor* *de* *antes*, *con* *lo* *cual* *será* *muy* *efimero* *el* *fruto* *religioso* *que* *se* *consiga*, *y* *en* *cambio* *se* *corre* *el* *peligro* *de* *acabar* *de* *hacer* *odiosa* *la* *religióon* *a* *los* *indiferentes* *y* *partidarios* *de* *la* *situacióon* *anterior* (Ramon MUNTANYOLA, *Vidal y Barraquer, el cardenal de la paz* (Barcelona 1971), p. 422).

Factors de crisi del «nacionalcatolicisme»

El sistema establert d'estreta vinculació entre l'Església i l'Estat a Espanya no podia deixar de sofrir el desgast que el pas del temps i el canvi de les circumstàncies havien de produir inevitablement.

La victòria de les democràcies aliades en la guerra mundial no sols va constituir una amenaça directa a la dictadura franquista, que havia rebut un suport decisiu dels règims nazi i feixista, sinó que va contribuir, en l'Església universal, a la consolidació de posicions poc favorables als criteris de confessionalitat de l'Estat i d'unitat religiosa, vigents en l'àmbit espanyol. L'any 1944, pocs mesos abans del final de la guerra mundial, en el discurs nadalenc sobre les democràcies, Pius XII desautoritzava els Estats totalitaris, i formulava el paper que l'Església aspirava a obtenir en la vida pública un cop acabat el conflicte, no precisament en termes d'un reconeixement oficial per part dels Estats, sinó tot destacant l'aportació que la fe cristiana i la mateixa organització eclesiàstica podien fer a la causa de la llibertat i de la dignitat humanes.

Les circumstàncies històriques de la guerra freda, de finals de la dècada dels quaranta i principis de la dels cinquanta, pogueren fer creure a alguns que el model espanyol de profunda penetració entre l'Església i l'Estat es presentava com un baluard de la civilització occidental enfront del comunisme, i era susceptible de ser considerat com un prototipus ideal. En tot cas, la realitat civil i eclesiàstica va anar per un altre camí. El 1949, Pius XII reconeixia, tot lamentant-ho, que la fórmula de l'organització de la

societat en corporacions professionals, proposada per Pius XI i sovint reivindicada com a inspiradora tant del règim salazarista a Portugal com del sindicalisme vertical espanyol, no tenia viabilitat històrica ni en els anys de la postguerra ni en els immediatament futurs (discurs a la Unió Internacional d'Associacions Patronals Catòliques, 7 de maig de 1949). Per altra banda, en el discurs als juristes catòlics italians (6 de desembre de 1953), el mateix Papa indicava les raons ètiques, jurídiques i evangèliques en què el pluralisme religiós trobava el seu fonament en els Estats particulars i en la comunitat internacional. Finalment, el Concili Vaticà II formulà aquest pluralisme en termes de llibertat social i civil en matèria religiosa, i n'establí la base en la indispensable llibertat en la recerca humana de la veritat (Declaració sobre llibertat religiosa, 19 de novembre de 1965, núm. 3).

Mentre el nacionalcatolicisme s'anava descompassant progressivament respecte de l'evolució de l'Església i de la societat civil en el pla internacional, a l'interior del país aparegueren altres factors de crisi. A Catalunya, l'actitud de repressió contra la llengua i contra les manifestacions més innocents de catalanisme, compartida pel règim franquista i per molts alts càrrecs de la jerarquia eclesiàstica que s'entronitzaren amb l'entrada de les forces victorioses, despertà molt aviat una reacció de recel i d'oposició creixent a un sistema que involucrava l'Església en posicions contràries a legítims sentiments populars, viscuts per molts com a drets conculcats.

A la resta de l'Estat espanyol s'inicià també aviat un moviment d'autocrítica que, tot i que prengué com a objecte principal el tema d'Espanya i qüestions culturals annexes, involucrà inevitablement el nacionalcatolicisme. En efecte, al final de la dècada dels quaranta, l'enfrontament entre «comprendivos» i «excluyentes» no sols marcava diverses òptiques entorn del significat de l'aportació cultural feta des de l'«heterodòxia» catòlica i política, sinó que posava de manifest el sectarisme cultural practicat pel règim i emparat per l'Església espanyola, fidel a la seva tradició decimonònica. Mostres significatives d'autocrítica cultural i religiosa són els llibres de Laín Entralgo *La generación del 98* (1947) i *España como problema* (1949) (rebatut per Rafael Calvo Serer, *España sin problema*, 1949), els de López Aranguren, *Catolicismo y protestantismo como formas de existencia* (1952), *El protestantismo y la moral* (1954) i *Catolicismo día tras día* (1955), i també la revista «El Ciervo», que començà a publicar-se a Barcelona l'any 1950.

Però el factor probablement més important i decisiu de la crisi del sistema nacionalcatòlic el desencadenaren fets de naturalesa específicament religiosa i intraeclesial. Hi ha motius per pensar

que, en la iniciativa de posar en marxa primer la HOAC (Hermandad Obrera de Acción Católica) i la Joc (Joventut Obrera Catòlica), un cop finalitzada la guerra mundial, la jerarquia eclesiàstica a la qual va correspondre donar-hi l'assentiment hi veia el naixement d'unes obres destinades a la reconquesta del món obrer allunyat. En el context d'aquells anys, l'Església s'inclinava a concebre la seva acció més com tendent a incorporar el poble en la disciplina eclesiàstica, dogmàtica, moral i cultural, que no pas com dirigida a fomentar la fe viscuda lliurement enmig del poble, i a anunciar la mateixa fe a aquells qui volguessin prestar atenció a la bona notícia.

Les probables preferències de la jerarquia eclesiàstica no impediren que la HOAC i la Joc fossin organitzacions compostes per obrers autèntics, amb una consciència obrera que no sols no era cohibida, sinó que era fomentada. Els problemes de la classe obrera ressonaren amb força dins aquelles organitzacions catòliques, i, a través d'elles, van començar a tenir repercussió en el conjunt de l'Església. La interpretació de l'opressió de la classe obrera com a resultat del funcionament d'un sistema econòmic, el capitalisme, adoptada per les organitzacions d'Acció Catòlica obrera, no constituïa en ella mateixa una sorpresa escandalosa en l'ambient polític i social de l'Espanya de la postguerra, tota vegada que aquell vocabulari havia format part també de la retòrica falangista. Cal recordar que, en aquell context, no s'havien introduït encara dins el camp catòlic les referències al socialisme com a possible opció política i al marxisme com a instrument d'anàlisi i de transformació de la realitat. Aquelles perspectives no van començar a aparèixer en la cleda eclesiàstica fins als anys seixanta. El que sí que va presentar-se com una novetat que va cridar l'atenció a les esferes governamentals i va generar conflictes, va ser la tendència, especialment de la HOAC, a presentar-se com a instància crítica del franquisme en nom de les exigències i sota l'empar de la doctrina pontifícia. Amb la cobertura doctrinal i legal d'aquells principis religiosos, no sols es denunciaven les contradiccions en què incorria el règim franquista, en presentar-se com a catòlic i consentir a la vegada injustícies notòries en la legislació i en la pràctica comuna, sinó que es posaven dificultats a la reacció repressiva del govern i es creaven tensions en la relació entre l'Església i l'Estat.

Aquesta dialèctica generadora de contradiccions en la relació Església-Estat s'incrementà sobretot a partir de 1959, any en el qual els nous estatuts de l'Acció Catòlica aboliren l'organització en branques (homes, dones, nois, noies) i reconegueren els movi-

ments especialitzats. A imatge de la Hoac i de la JOC, a cadascun dels ambients, estudiantil, rural, patronal, classes mitjanes, es crearen moviments que impulsaven els associats a una anàlisi del medi en què vivien i a una acció inspirada més o menys directament en l'Evangelí. Per deficientes que fossin els instruments a què aquells grups pogueren recórrer per a analitzar la realitat i intentar la seva transformació, el cert és que el conjunt dels moviments especialitzats seguí la línia de la JOC i de la Hoac, i les tensions entre l'Església i l'Estat s'aguditzaren progressivament en la dècada dels seixanta. Les preses de posició dels moviments d'Acció Catòlica trobaren el camp adobat en els problemes econòmics i socials creats pel pla d'estabilització i pel pla de desenvolupament, a partir de 1959, i en l'impacte de la convocatòria del Concili Vaticà II i de la doctrina de les encíclics de Joan XXIII *Mater et Magistra* (1961) i *Pacem in terris* (1963).

A tot el món, i també a Espanya malgrat la repressió franquista, el clima d'eufòria conciliar i les característiques de la personalitat de Joan XXIII van donar ales a l'aproximació entre catòlics i marxistes, i va ser en aquell context que, entre nosaltres, les parròquies i altres institucions religioses començaren a obrir les portes a grups polítics i sindicals d'oposició, tot realitzant una protesta pràctica contra les limitacions dels drets d'associació i de reunió.

Els grups més retrògrads de la jerarquia espanyola van sortir del Concili doctrinalment derrotats, però organitzativament enfortits. En efecte, la creació de les Conferències episcopals, d'acord amb la doctrina conciliar, va posar l'assemblea episcopal espanyola en mans de Mons. Casimiro Morcillo i de Mons. José Guerra Campos (març de 1966). I vingué l'hecatombe de l'Acció Catòlica, acusada de «temporalisme». El nunci Dadaglio, a finals de la dècada dels seixanta i principis de la dels setanta, procedí a una certa renovació del personal que formava el cos episcopal a Espanya. La nova saba inoculada en els rengles de l'episcopat i la inèrcia de les forces residuals dels moviments d'Acció Catòlica van fer possible l'Assemblea Conjunta de bisbes i capellans de 1971. En les seves conclusions obertes i progressives, no són pocs els qui hi veuen el cant del cigne d'una generació en gran part cremada, més que no pas un programa inspirador de línies de futur.

El reconeixement, per part del cos episcopal, del desgast a què els factors de crisi enumerats, i tal vegada d'altres, havien sotmès la fórmula nacionalcatòlica de relació entre l'Església i l'Estat, es troba en el document publicat per la Conferència episcopal l'any 1973, a les darreries del franquisme, amb el títol de *La Iglesia y*

la comunidad política. En ell es pren nota tant dels canvis operats en la situació del país, com de l'esdeveniment conciliar, i, en funció d'aquelles circumstàncies, la unitat catòlica és presentada com una fórmula, entre altres possibles, de relació entre la comunitat política i l'Església. Més que una tesi que se sustenta, la unitat catòlica és una dada que s'observa (núm. 52). Conseqüents amb aquest plantejament, els bisbes tornen a manifestar-se disposats a renunciar a la situació privilegiada que la confessionalitat de l'Estat atorgava a l'Església (núm. 57). Però, no sense certa sorpresa, el lector del document ha de comprovar els esforços dialèctics que l'episcopat desplega per a mantenir fora de la categoria de privilegi l'ajut econòmic que l'Església rep anualment de l'Estat (núm. 60). Aquest document no es pot considerar, per tant, com l'acta de defunció del nacionalcatolicisme, però en certifica oficialment l'agonia.

Les lliçons de la història

De la història, el P. Claret n'extreia lliçons, com la dels set-cents anys d'opressió mahometana que Espanya va haver de sofrir *por haber visto desde un balcón del real palacio el infeliz rey D. Rodrigo a Florinda, hija del conde don Julián, que estaba en un jardín con el pecho desabrochado. Con este motivo se cometió aquel torpe delito que fue causa de perdición de toda esta católica monarquía* (Avisos muy útiles para las casadas, a Colección de opúsculos, Barcelona 1860, pp. 65 i 260).

El criteri subjacent a aquesta interpretació didàctica de la història es podria formular així: com que s'han infringit les normes ètiques, que són les establertes per a guiar els homes i les societats cap a la felicitat, es posa en funcionament un dispositiu providencial de caràcter repressiu que, a la curta o a la llarga (en el cas present, en un termini de vuit segles), fa tornar les coses al lloc corresponent.

L'estudi de la història es proposa comprendre el passat, independentment dels judicis de valor que, des d'altres instàncies, es poden projectar sobre l'experiència humana individual i col·lectiva. En la mesura en què el passat no ha estat mai una realitat inerta, geològicament immòbil, els dinamismes que caracteritzaren aquella realitat passada poden projectar-se més enllà d'un determinat període cronològic en què, per raons de mètode, foren observats. O bé, a la vista d'uns determinats dinamismes actuant en una època donada, és legítim formular la hipòtesi de si, en una altra

època, en poden aparèixer altres de similars. En una paraula, el coneixement de la història, més que lliçons, ofereix punts de referència que permeten entendre millor la realitat d'una altra època, inclosa la contemporània.

En aquest sentit, l'experiència de l'Església en la guerra civil i en el franquisme em suggereix dos blocs de reflexions. El primer d'ells té relació amb el propòsit de l'Església d'ocupar àrees de poder per la via dels privilegis concedits per un Estat que feia professió de catolicisme. La protecció civil cercada per l'Església obtingué, entre altres, aquests resultats, en part ja ressenyats més amunt: féu l'Església corresponsable dels errors polítics del govern de l'Estat (això ho indicarem ja, en forma una mica elíptica, els bisbes espanyols a *Iglesia y comunidad política*, núm. 56); promogué una presentació confusa de l'esperança evangèlica, en no quedar suficientment clarificada la distinció entre Església i Regne de Déu; potencià una imatge d'Església excessivament centrada en la jerarquia i en l'enquadrament eclesiàstic dels fidels, i poc atenta a la importància dels símbols; inclinà l'Església a organitzar-se com a estructura de poder; i posà l'Església en actitud de competitivitat amb altres forces socials, en la lluita per ocupar àrees de poder.

La lliçó a aprendre, en aquest punt, no té res a veure ni amb la reducció de la vida de la fe a l'esfera de la consciència individual, ni amb el desconeixement del caràcter comunitari i públic de la mateixa fe. L'alternativa d'una Església que ansia obtenir de l'Estat un reconeixement privilegiat i les àrees de poder consecutives, no és la privatització de la fe, sinó l'afirmació de la dimensió comunitària i pública de la fe a través de mitjans específics, en concret a través de la vida de les comunitats cristianes. Per això, si l'Església, orientada per una dinàmica d'ocupar plataformes de poder, tenia necessitat d'organitzar-se ella mateixa com a estructura de poder i de carregar l'accent sobre l'enquadrament disciplinat dels fidels, l'Església que es reconeix en la vitalitat de les comunitats cristianes ha de privilegiar les eucaristies dominicals com a manifestacions públiques i autèntiques de la fe del poble de Déu.

Així, les eucaristies dominicals han de deixar de ser considerades com a actes en els quals el poble cristià expressa la seva disciplina complint un precepte i han de passar a constituir-se com allò que realment són: la pregària pública de la comunitat creient. En altres llocs —*Les Esglésies particulars: observacions sociològiques i històriques*, i *Fe i cultura: aspectes socials i organitzatius*, a «Qüestions de Vida Cristiana» núm. 126 (1985), pp. 60-88, i núm.

130 (1986) pp. 91-100, respectivament— ja he deixat dit que, en aquesta pregària eucarística, hi ha de ressonar la vida real dels qui hi participen, sotmesa al judici de l'Evangeli de Jesús i al de l'existència sociològica dels pobres i marginats. A partir d'unes celebracions eucarístiques, en les quals el ritu no s'imposa com a dominant, sinó com a canalització que permeti expressar la fe personal dels creients, s'anirà dibuixant un tipus d'espiritualitat que valora l'experiència humana viscuda per cadascú, que impulsa a la relectura de l'Evangeli per creure i esperar a partir d'aquella experiència, i que fomenta la preocupació pels marginats, tota vegada que en ells es fan carn viva les injustícies de la societat en la qual vivim, i de les quals som d'una manera o altra corresponsables.

La tasca de retrobar els objectius específicament religiosos de l'Església és irrenunciable i urgent. En la situació d'una Església que ha cercat amb delit la possessió de parcelles de poder civil, i que encara en manté, aquella tasca ha d'anar acompanyada d'una renúncia efectiva a tot allò que pot desfigurar la seva imatge. Però aquesta és una qüestió summament complexa. Ser titular d'uns drets és tenir poder, com ho és el simple fet d'existir, ja sigui com a individu, ja sigui com a grup enmig de la societat. La renúncia global i indiscriminada a tota mena de poder equivaldria a un suïcidi, individual o col·lectiu segons els casos, que no podria ser atribuïble sinó a una reacció de puritanisme malaltís. Es tractaria, doncs, de procedir, en aquest punt, sense precipitacions, donant primacia a la tasca de retrobar els objectius pròpiament religiosos de l'Església, sotmetent a deliberació pública els casos importants, i tractant de posar ja des d'ara al servei dels més pobres i marginats, i no al servei dels interessos eclesiàstics, les parcelles de poder de què l'Església disposa.

L'altre bloc de reflexions que volia oferir gravita entorn de l'experiència dels grups cristians, en concret dels grups d'Acció Catòlica especialitzada i d'altres afins que, durant el franquisme, van lluitar no solament contra la dictadura, sinó també contra una Església vinculada al poder. El mètode que caracteritzava aquells grups, d'observació de la realitat, de judici evangèlic i d'acció, representà dins l'Església d'aquells moments una veritable, encara que modesta, innovació cultural. Mons. Casimiro Morcillo hi veié una manera diversa, per a ell improbable, de formar consciències. En un discurs que pronuncià a les Jornades d'Acció Catòlica celebrades entre el 9 i el 12 de juny de 1966 al Valle de los Caídos, en plena crisi d'aquella organització jeràrquica, s'expressà textualment en aquests termes:

La formación de la conciencia no puede hacerse solamente —como aquí se ha dicho— y es obligado el disentimiento de tal sentencia, mediante el examen de los llamados «hechos de vida». Este examen de los hechos podrá ayudar, como los ejercicios prácticos de clase, a aplicar juiciosa y ajustadamente los principios doctrinales y morales («Ecclesia», 18 de juny de 1966, núm. 1.296, p. 13).

El model cultural de què els moviments evangelitzadors feien ús era predominantment inductiu: analitzar la realitat, exercir damunt d'ella un judici crític en nom de l'Evangelí, i cercar línies d'acció conseqüents amb aquella anàlisi i amb aquell judici crític. Per a Morcillo, el mètode correcte era bàsicament deductiu: coneixement dels principis doctrinals i morals, i atenció als fets per a poder-hi aplicar adequadament, en un exercici simplement escolar, les exigències d'aquells principis.

No és aquí el lloc oportú per a aprofundir en el significat cultural i eclesiològic d'aquelles dues metodologies enfrontades. Per la meua part, crec útil fer dues simples indicacions crítiques. Des del punt de vista cultural, l'anàlisi de la realitat era, generalment, estreta d'horitzó, perquè es localitzava sobre una zona reduïda, i de vegades molt subjectiva, de l'experiència. A més a més, aquella anàlisi era feta amb instruments summament deficients i equivocs. El judici interpretatiu era moralitzant. I l'acció patia, en general, de la depauperació de les dues operacions anteriors. Quan, en el panorama cultural, feren l'aparició mitjans d'anàlisi i d'interpretació de la realitat política i social, que es presentaven com a més rigorosos, com per exemple el marxisme, tot aquell sistema cultural, tan modest, però a la vegada tan significatiu, entrà en crisi. Des d'aquesta perspectiva, jo goso a pensar que moltes de les crisis de fe dels militants dels moviments especialitzats d'Acció Catòlica foren crisis pròpiament culturals.

L'altra indicació fa referència a l'aspecte específicament religiós del mètode d'aquells grups oposats a l'Església vinculada al franquisme. El recurs a l'Evangelí per a projectar, des d'ell, un judici sobre la realitat tenia, en general, un caire moralitzant. Les exigències morals descobertes i la urgència de l'acció ofegaven moltes vegades, o deixaven relegats, tant el reconeixement explícit de la persona de Crist com a salvador, fet des de la pròpia experiència, com els aspectes comunitaris i celebratius —sacramentals— de la fe cristiana.

La lliçó que cal aprendre en aquest punt és excessivament complexa per a formular-la en poques ratlles. Hi ha implicades les característiques de l'espiritualitat cristiana en el temps present,

tema sobre el qual he fet més amunt alguna observació, i hi intervé també el paper que li toca a l'Església en el procés de creixement cultural dels cristians, és a dir, en la progressiva capacitat per a disposar d'instruments d'interpretació de la pròpia experiència i del contorn sociològic i històric, i per a aconseguir els mitjans indispensables d'acció. Sobre alguna d'aquestes qüestions vaig indicar alguna cosa a *Fe i cultura: aspectes socials i organitzatius* («Qüestions de Vida Cristiana», 130 (1986) pp. 91-100), i n'indicaré d'altres a l'article *Lugar y tareas de la comunidad cristiana, hoy*, que serà publicat pròximament a «Pastoral Misionera». El tema és prou important perquè més hi digui qui més en sàpiga.

LA CATEQUESI DELS INFANTS, COMPROMÍS I EXIGÈNCIA DELS ADULTS

JOSEP M. ARAGONÈS

I explicitant encara més el títol d'aquest article, afegirem: de tots els adults creients. És un error, desgraciadament massa generalitzat, creure que la catequització dels infants és un afer d'algunes persones més o menys especialitzades o dedicades a la preparació dels infants que han de rebre la primera comunió: els sacerdots amb cura pastoral a les parròquies, els catequistes, els religiosos o religioses dedicats a l'ensenyament... En realitat, però, la catequesi és deure de tota la comunitat cristiana:

La catequesi és una tasca d'importància vital per a tota l'Església. Aquesta tasca compromet veritablement tots els fidels, cadascun segons les pròpies condicions de vida i segons els dons particulars o carismes. Efectivament, tots els cristians, en virtut dels sagraments del baptisme i de la confirmació, són cridats a anunciar l'Evangeli i a preocupar-se de la fe dels germans en el Crist, sobretot dels nois i dels joves. (Missatge del Sínode 77 al poble de Déu n. 12)

I afegeix: *El lloc i l'ambient natural de la catequesi és la comunitat cristiana. La catequesi no és una tasca purament individual, sinó que es realitza sempre en la dimensió de la comunitat cristiana... Al mateix temps la catequesi presenta el misteri de l'Església, Poble de Déu i Cos místic del Crist, en el qual es reuneixen en Déu i entre ells mateixos els molt diversos grups i les comunitats. (Id., 13)*

Cal remarcar encara que quan es parla de comunitat cristiana, s'entén una comunitat adulta —adulta en la fe— on totes les persones que la integren tenen el seu lloc propi, segons les peculiaritats d'edat, de personalitat, etc., de cadascú, i hi són acollides i respectades.

Uns textos bíblics

Comencem pel salm 77. És la manifestació del compromís de la comunitat adulta pel que fa a viure en comunió la seva fe i a dir-la als més petits.

*El que vam sentir i aprendre,
el que els pares ens van contar,
no podem amagar-ho als nostres fills,
i que ells ho contin als qui vindran.*

*Són les gestes glorioses del Senyor,
el seu poder i els seus prodigis.
Ell va fer un pacte amb el poble de Jacob,
donà una llei als fills d'Israel.*

*Manà als nostres pares
que ho ensenyin als seus fills,
perquè ho conegui el poble que vindrà
i els fills que en naixeran després.*

*Que ells també ho contin als fills,
perquè posin en Déu la confiança,
no oblidin mai més les obres de Déu
i guardin els seus manaments. (vv. 3-7)*

Les gestes glorioses de Déu —la seva salvació, l'alliberament i la consolidació del poble— són vida. Vida que el poble ha de viure en una doble dimensió: construir la seva personalitat individual i col·lectiva i transmetre-la a les generacions futures. I aquesta tasca —aquest manament— Déu la confia als pares, als adults, esperant que l'exerciran amb responsabilitat. Som sobre el camí de la tradició viva: el testimoni va passant de mà en mà, gràcies a l'esforç de tots els qui corren.

Sant Marc (10,13ss.), en contar-nos l'escena de Jesús i els nens, ens diu que a Jesús li sabé greu que els deixebles renyessin els qui li havien portat uns infants perquè els imposés les mans, i posa en llavis de Jesús la coneguda frase de *deixeu venir els nens, no els exclogueu*. Es tracta d'un advertiment a tota la comunitat adulta, començant pels seus responsables, a no alçar barreres que dificultin l'accés de tothom a Jesús, en aquest cas dels infants, els més febles de la comunitat. Jesús i el seu missatge és per a tothom, i el compromís dels adults en la fe és de facilitar que es compleixi aquest desig de Déu.

Els infants tenen el seu lloc propi en la comunitat cristiana. A partir del baptisme, tot cristià —i, doncs, els infants— és mem-

bre de ple dret de la comunitat dels deixebles de Jesús. És un fill de Déu amb unes característiques peculiars, però tan fill com qualsevol altre dels fidels. I no sols té dret a ser atès en les seves necessitats per poder seguir Jesucrist ja ara en la seva infantesa i segons les seves forces, sinó que també la comunitat creient té el deure d'«escoltar» la veu dels seus infants. Una veu creient, que li parla des de l'eloqüència del seu testimoniatge humil amb el llenguatge del capteniment infantil. Per això Jesús, a la recomanació de no posar impediments als infants perquè puguin acostar-se-li i seguir-lo, hi afegeix aquesta lliçó: *qui no rebi el Regne de Déu com el rep un nen, no hi entrarà pas.* (Mc 10,15) Els adults, doncs, han de saber fer costat als infants de la comunitat, caminar amb ells ajudant-los a créixer fins a assolir l'edat adulta en Crist (cf. Ef 4,13), i escoltant amb atenció el que Déu els diu a través dels infants. Com tots els cristians han de ser alhora «docents» i «discents», gent que ensenya i aprèn.

Catequitzar els més petits

Quan parlem de catequesi d'infants solem contemplar els infants en edat escolar. És pensant en aquests infants, que les nostres comunitats malden per organitzar els espais de catequització pertinents. Potser seríem més exactes si dèiem que és a partir de la petició dels pares amb fills en edat de fer la primera comunió, que les nostres comunitats prenen consciència que s'ha de donar resposta a aquesta petició i fer una oferta a aquella demanda. Aquesta realitat és d'una gran complexitat, exigeix molts esforços, demana la dedicació de moltes persones —les quals no és rar que acabin, si més no, desencisades— i crea tensions i enfrontaments. Tanmateix, ha donat i dona els seus fruits, minsos i desproporcionats als esforços fets moltes vegades, però fruits. Som al terreny controvertit certament de l'anomenada «sacramentalització». No hi entrarem aquí, no és aquest l'objectiu del nostre treball. El problema, però, resta obert i greu, i demana solucions. Aquí parlarem de la catequització dels més petits. Dels infants batejats en néixer i que encara no són objecte de la que podem anomenar catequesi institucionalitzada. Concretament, ens referim als infants de 0 a 6 anys. També aquests infants han de ser degudament catequitzats. Perquè també ells són membres de l'Església, hi tenen el seu lloc propi i, per part de tots els creients, han de ser respectats els seus drets. *Des del punt de vista teològic, tot batejat, pel fet mateix del seu baptisme, té el dret de rebre de l'Esglé-*

sia un ensenyament i una formació que li permetin d'obtenir una veritable vida cristiana. (Cat. Trad. 14)

Mirant aquests infants més petits podríem —i hauríem de fer-ho— afirmar amb tot el rigor aquell principi d'evangelització que ens fa optar pels més pobres. De cara a la resposta al do de Déu de la fe i al caminament per la vida cristiana, els infants de 0 a 6 anys són tan pobres, que si els adults no els agafem per la mà i caminem amb ells, no es poden moure. Més encara: el que en aquest ordre de coses es faci o es deixi de fer en aquesta edat, compromet tota la vida futura. El buit que deixa la no catequització adequada en un infant de 0 a 6 anys, restarà sempre buit. Després l'Esperit farà miracles, si convé, i cridarà el jove o l'adult a donar una bona resposta al do de Déu, però sempre estaran buits de resposta els primers anys d'aquella persona. Una mica és el que constaten amb tristesa molts dels nostres catequistes d'infants de primera comunió: a la catequesi institucional hi arriben totalment en blanc..., quan no hi arriben amb el seu panorama interior molt desballestat.

Sempre m'ha fet angúnia la contradicció que se sol donar en la nostra praxi pastoral habitual. Afortunadament ens esforcem en la preparació dels pares que demanen el baptisme per al seu fill i també dels qui ens vénen a demanar que els administrem la primera eucaristia. En ambdós casos, la majoria de vegades, les preparacions que les nostres parròquies i comunitats ofereixen a aquests pares són força sòlides pel que fa als continguts doctrinals i a l'exhortació a prendre's seriosament la vida cristiana, tot donant bon exemple als seus fills. Fins i tot, per dir-ho amb una expressió popular, els arribem a posar entre l'espasa i la paret, dient que allò que demanen i volen fer pels seus fills és molt important i els obliga greument. L'experiència ens diu que el final sempre sol ser el mateix. Llevat de comptadíssimes excepcions —i no sempre motivades per plantejaments creients—, tothom accepta el repte i els compromisos que se'n deriven —més aviat callant i no posant-hi objeccions— per arribar allà on en realitat es proposaven: el bateig o la primera comunió dels seus fills. No és estrany, però, trobar alguns pares, que, amb motiu d'aquestes preparacions, veuen com es desvetllen en ells les ganes de seguir aquest camí de donar resposta honorada al do de Déu de la fe en el clos de la seva família. I aquí és on treu el cap la nostra contradicció pastoral. Després de les vives exhortacions a educar cristianament el fill que es bateja, en el millor dels casos, la comunitat no els pot oferir res més que dir que, passats set anys, ja en tornarem a parlar. Els deixem marxar en pau, tot encomanant-

los a la infinita misericòrdia de Déu, i que s'enfrontin tots sols a la tremenda responsabilitat d'educar cristianament aquell infant que, no ho oblidem, la comunitat cristiana ha acollit, ha introduït al seu si, i s'ha compromès —amb l'ajuda i la col·laboració dels pares— a educar cristianament. Els pares compliran o no el seu deure. La comunitat cristiana el compleix? ¿Té almenys consciència que es dona aquesta carència greu en el plantejament de la seva acció pastoral? Què pensa fer-hi?

La vertadera catequesi familiar

Una cosa és la intervenció personal dels pares en el fet catequètic de preparar els infants a la primera comunió, i d'acompanyar-los després en la reflexió i la pràctica cristianes, i una altra catequitzar els infants més petits, els de 0 a 6 anys. El primer model —i que entre nosaltres sol rebre el nom de «catequesi familiar»— no sols és molt important, sinó que, a més de ser desitjable, té un gran futur i pot recollir molts fruits de formació i de vida cristianes, tant pel que fa als infants, com pel que es refereix als adults. Hi ha catequesis d'adults que han nascut precisament de l'enrolament d'uns pares a la catequesi institucional dels infants. Cal seguir amb atenció la marxa i el desenvolupament d'aquesta experiència, procurant que sigui seriosa, rigorosa, i alliberar-la de tots els defectes que uns certs plantejaments simplistes, excessivament fàcils o seguidors de la moda de torn, li han engiponat. Precisament aquest tipus d'experiències exigeixen molta atenció, per part dels pastors responsables, tant als nois subjectes directes de la catequesi, com a les persones adultes que s'hi dediquen, moltes vegades sense cap mena de formació ni de preparació. Atenció que, curt i ras, vol dir dedicar-hi temps —moltes hores— i elements. No és un procediment massa apte per a ambients d'alluvió ni per a comunitats extraordinàriament pobres en elements sobretot personals adequats, a no ser que s'hi faci un esforç gairebé heroic —una mena d'opció pastoral preferencial— i s'eviti tota mena de dictadura pastoral. Vull afirmar, no obstant això, que allí on aquesta acció preferencial es dona, aquesta experiència d'incorporar activament els pares dels infants de primera comunió al procés catequètic dels seus fills, dona uns bons resultats de conversió i de vertader creixement de la comunitat adulta. Com també els sol donar la dedicació seriosa a la formació permanent dels catequistes. Una i altra acció, ho saben prou els qui s'hi dediquen, exigeixen, però, esforç, estudi, metodologia i

una bona dosi de paciència perseverant.

L'autèntica catequesi familiar, però, és aquella en la qual no sols hi intervenen els pares, sinó que hi pren part tota la família, ambient familiar inclòs, i que actua les vint-i-quatre hores de cada dia. Fins al punt, que si no la fa la família, no la farà ningú. Aquí sí que és impossible suplir la família per catequistes més o menys professionals. *Un moment sovint decisiu —en les diferents etapes de la vida— és aquell en què el bebè rep dels seus pares i de l'ambient familiar les beceroles de la catequesi, que potser no seran sinó una senzilla revelació del Pare celestial, bo i provident, al qual aprèn a adreçar el seu cor. Les brevíssimes oracions que el nen balbucejia seran l'inici d'un diàleg afectuós amb aquest Déu amagat, la paraula del qual començarà a escoltar després. Davant els pares cristians, mai no insistirem prou en aquesta iniciació precoç, per mitjà de la qual les facultats del nen són integrades en una relació vital amb Déu. Obra capital que exigeix un gran amor i un respecte profund envers el nen, el qual té dret a una presentació senzilla i veritable de la fe cristiana.* (Cat. Trad. 36)

El Papa parla d'un moment sovint decisiu en les diferents etapes de la vida humana, en referir-se a la catequesi familiar dels infants més petits. Podem afirmar que aquest caràcter de decisiu —allò que marca per sempre una persona o el sentit de marxa de la seva vida— no ateny únicament l'infant petit. Evidentment que és ell el primer i principal beneficiari d'aquesta actuació familiar. Tota la vida el seguiran les imatges i les vivències d'aquests anys de la seva primera infantesa. Potser el record d'aquells anys es desdibuixarà i perdrà detalls de llum i de relleu al pas del temps, però el seu subconscient guardarà com en un registre tota aquesta riquesa d'informació i de vivència, el treurà a fora en els moments crucials de l'existència humana, i l'ajudarà a trobar el rumb de la seva personalitat, malgrat totes les dificultats que li surtin al pas, com testimonia Josep M. de Sagarra al final del seu *Poema de Nadal*:

*...I fa molt temps, molt temps i algú ensiborna
el nostre pit, per atiar l'oblit,
per fer-nos infidels, però retorna
cada any, aquesta nit.
La nostra vanitat, prou s'afigura
que està damunt del bé i del mal,
mes no hi val ganivet, ni ànima dura:
és més forta la nit de Nadal!
Ai, si no fos aquesta nit, tan clara!*

*Seriem tros de carn i pensament
que no coneix d'on ve, ni on va, ni on para,
pell d'home que arrossega la corrent!*

¿A quantes persones, més o menys allunyades de l'àmbit creient, les vivències de la seva primera infantesa no les han retornades en moments crucials a la professió de fe? Aquí també podem dir que els extrems es toquen. Però no cal adduir únicament aquestes situacions extremes. El nostre món eclesial és ple de creients compromesos que deuen la solidesa dels seus fonaments a l'exemple i a l'ambient rebuts en el clos familiar des del seu despertar a la vida, tal com sant Pau ho recorda al seu deixeble Timoteu (cf. 2Tm 3,14s.).

Per donar, però, cal tenir. Les famílies cristianes, que han de donar un bon ambient de vida de fe als seus fills, l'han de viure. Ningú no pot donar allò que no té, ni ensenyar allò que ignora. I en el nostre temps sobretot —temps de ruptura i de pluralisme, de recerques en tots els camps de la vida i l'experiència humana— les nostres famílies cristianes, com per altra part totes les famílies, es troben en una certa situació de buidor, que les fa incapaces moltes vegades de viure i crear en el seu si un ambient apte per al cultiu de la fe i la vida cristianes. I malgrat això, són no pocs els matrimonis que busquen el camí del trobament de Déu i la seva presència en la intimitat familiar. *Entre tants conflictes ideològics i tants sistemes en contrast, s'obre camí una nova recerca de Déu, es copsen nous senyals d'inquietud pel diví en el cor de l'home i, al mateix temps, s'albira un nou sentit dels valors humans, especialment pel que fa a la dignitat de la persona.* (Missatge del Sínode 77 al poble de Déu, 2) És aquí on el desvetllament de la consciència dels pares al compliment dels seus deures d'educadors primers dels infants més petits, pot portar-los a descobrir i a viure aquest moment *decisiu* —potser el de la seva segona conversió, o el de l'orientació definitiva de la seva vida— en la marxa de la seva experiència creient. Viure la fe i viure-la en comunió és des del principi el gran repte de l'Església. Davant dels fills més petits, el repte pot donar pas a una dinàmica ambivalent: ajudar a créixer els petits, tot creixent els adults en la fe.

L'oferta de la comunitat

Jo diria que les nostres comunitats cristianes —sobretot les nostres parròquies— no tenen massa coses per oferir a les famí-

lies que demanen ajuda per viure la fe en comunió amb els seus fills, sobretot amb els més petits. És veritat que es troben atrapades per mil urgències que reclamen la seva atenció i el sacrifici de persones i mitjans. També, però, és veritat que en aquest camp de la catequesi familiar dels infants de 0 a 6 anys, com que no es dona cap mena de pressió concreta, són no poques les comunitats que no hi han pensat gens ni mica. O si hi han pensat, no acaben d'encertar ni el moment ni la manera de sortir-se'n. També és veritat —i això confirma el dèficit de pressió— que són raríssimes les famílies que recorren a les parròquies demanant ajuda, o encara potser més greu, que arriben a tenir consciència lúcida del problema, i que aquest sigui precisament el «seu» problema d'una manera principal. Hi ha tot un camí de sensibilització a recórrer en aquest camp.

Després caldrà organitzar aquesta catequesi familiar. No és fàcil. Es necessita una bona dosi d'imaginació i d'inventiva. Cal una organització flexible, adaptable a les diverses circumstàncies que cada família ofereix i als diferents nivells de formació que viuen. I sobretot es necessiten catequistes de les famílies. Uns catequistes no gens comuns, més aviat ben originals. Haurien de tenir vocació de formadors de catequistes, tota vegada que els veritaders catequistes dels infants més petits han de ser els pares i els altres familiars que conviuen a la llar. A més, caldrà dotar les famílies dels materials adients a la tasca que han de realitzar i, sobretot, d'uns «programes» eficaços. Tot un món per fer, en definitiva! Però que cal fer, i que cada dia que passa és més urgent crear.

És clar que, perquè les nostres comunitats arribin a donar pas a aquest món de la catequesi dels infants de 0 a 6 anys, han de sentir-se i ser abans que res... comunitat! El gastem molt —massa— aquest terme. Algunes vegades l'idealitzem tant que, o bé el fem estret —i llavors s'assembla més a un *ghetto* que a altra cosa—, o bé l'obrim tant que se'ns evapora. La comunitat cristiana és el que és i és integrada per unes persones concretes que, a més de veure molt clar que la seva missió és viure, celebrar i comunicar la fe en comunió, tenen una consciència molt clara que estan en procés constant de conversió. Així, partint de la seva realitat concreta i del món on viuen, els membres de la comunitat cristiana estan oberts a les necessitats de tothom, i no únicament a aquelles necessitats originades per la manera rutinària d'entendre i de viure la seva organització sòcio-religiosa. Llavors veuran que la catequesi arrela en la professió de fe d'una comunitat cristiana. En el seu punt de partida hi ha necessàriament una cèl·lula

d'Església que *proclama que Jesús, el Fill de Déu, el Crist, és viu i és Salvador.* (Missatge del Sínode 77 al poble de Déu, 8)

Ho proclama perquè ha descobert i ha acollit el misteri de Jesucrist i el viu i el celebra enmig del poble, sense excloure ningú. Quan la comunitat viu aquesta realitat transformadora és quan es mostra amatent a detectar totes les necessitats d'evangelització i de catequització que es donen al seu abast i a donar-hi resposta. No deixa de ser significatiu que encara no hagi descobert del tot la necessitat de resposta que el món familiar —sobretot el dels matrimonis joves amb fills més petits— demana, sense paraules potser, però amb angoixa.

A la recerca de resposta

En algunes parròquies ja hi ha, gràcies a Déu, equips de laics que acullen els pares que presenten algun dels seus fills a la recepció del baptisme. És una experiència altament positiva, que hauria de proliferar més i que hauria d'intentar anar més enllà del simple acolliment i la preparació d'aquests pares de cara a la celebració del bateig del seu fill. Aquí hi ha un possible primer nucli del que hem anomenat «catequistes familiars».

Aquests laics haurien de rebre una formació adequada al servei que hauran de fer després ajudant els pares que han acollit per al baptisme a l'hora d'educar i de fer pujar l'infant batejat.

Potser la primera cosa que convindria fer és presentar un oferiment de col·laboració a tots els pares que han acollit. Després caldrà estimular la demanda. En algun lloc hi ha el costum de dirigir unes ratlles de felicitació a la família dels batejats amb motiu de l'aniversari del bateig del seu fill. Això ho fan cada any durant els cinc o sis primers aniversaris. Amb els mots de felicitació solen adjuntar-hi unes breus consideracions sobre coses a tenir presents pel que fa a l'evolució psicològica del nen i al comportament que cal adoptar en cada moment, i sobre què cal fer per la seva educació humana i religiosa. És un bon camí. És clar que això suposa una bona organització de tipus burocràtic: tenir a punt el fitxer amb noms i adreces de les famílies que han batejat algun infant, la data adient de l'aniversari, etc., i algú que faci servir el fitxer i es preocupi de fer arribar la felicitació oportunament als seus destinataris. Això porta feina i costa diners. És un dels capítols que la pastoral parroquial hauria de preveure. Els pares ho agraeixen de debò i constaten que la parròquia es recorda d'ells i els continua considerant com a «feligresos» encara que faci temps que no li demanin cap servei.

En altres llocs, se sol convocar una vegada l'any, generalment per la festa de la Presentació del Senyor, els pares que han batejat recentment algun infant a assistir amb el seu fill a la celebració de la missa i a fer-ne ofrena a Déu. Aquestes iniciatives són un intent de comunicar-se amb els pares dels infants més petits que la comunitat cristiana ha acceptat en el seu si pel baptisme i amb els quals s'ha compromès a educar-los en la fe. Cal, però, anar més enllà del que poden oferir uns contactes o unes celebracions anuals i estructurar una bona catequesi familiar per oferir a les famílies aquest servei eclesial. Un servei que pot donar ja d'entrada tota la mesura autèntica del que ha de ser la catequesi: partint de la fe professada i viscuda en comunió a l'Església, mena els catecúmens a la professió de fe, tot respectant el seu caminament per la vida, i permetent-los fer l'experiència de la vida cristiana en el marc concret de la seva existència en la vida eclesial. En el cas dels infants més petits, aquest marc concret és la família. *El lloc de la catequesi dels petits és essencialment la família i només a través de la família aquest infant se situa en el lloc que té en la comunitat cristiana. Cal tenir en compte el clima religiós de la família, i saber donar el sentit de Déu i iniciar en la pregària.* (Fons Bàsic 15,1) Així es posarà en relleu una de les grans característiques de la catequesi: la seva gratuïtat. Arrencant del do de Déu de la fe i menant a la seva acceptació generosa, la catequesi, sobretot la dels petits, es presenta als ulls de tots com una acció ben neta d'afany utilitarista. No serveix per a demanar res, ni la celebració de cap sacrament en concret. Fa present Déu a l'infant i l'introdueix a la contemplació i a la vivència del misteri de salvació, adaptant-se al seu pas. I fent realment viable el compliment dels compromisos que els pares en el moment del baptisme dels seus fills han acceptat i que moltes vegades es queden en la regió dels bons propòsits.

Aquest tipus de catequesi —dirigida essencialment als pares i a les famílies cristianes— no és gens fàcil. D'entrada pot topar amb una possible manca d'interès per part de moltes famílies. N'hi ha, però, d'altres que la desitgen i estan disposades a respondre-hi i a col·laborar-hi. Si l'oferta s'organitza bé i es fa amb delicadesa, sense imposicions, com un servei de la comunitat a les famílies joves, els resultats poden ser sorprenents. Sobretot si la cosa es fa sense triomfalismes i s'aguanta amb constància contra tota mena de descoratjaments. Si cada any es guanyen per a aquesta causa unes quantes famílies, haurem enfortit i renovat les nostres comunitats amb la incorporació progressiva de petits grups que viuran la fe amb els seus fills.

Punt final

Haig d'acabar. I no perquè el tema no doni ja per a més, sinó perquè l'espai disponible mana. Algun dia —i m'agradaria que no fos llunyà— caldrà reprendre la reflexió i fer-la en veu alta, o amb paraules escrites, sobre el que cal fer en aquest tipus de catequesi, quins són els continguts que cal donar als infants més petits i a quin moment, com es formen els catequistes que han d'ajudar les famílies a fer el que els pertoca i els és propi, quins materials s'han de posar a l'abast de les famílies perquè puguin treballar més còmodament i amb eficàcia, quin és el rol que hi ha de jugar la comunitat creient, quin és el lloc del prevere en aquesta acció pastoral, etc. Cadascun d'aquests punts té la seva problemàtica concreta, que demana plantejaments adequats i anar amb seny a la recerca de solucions. Tot plegat ens diu amb veu ben forta que, davant del panorama que ofereixen tants i tants membres de l'Església desatesos pastoralment durant els primers set anys de la seva existència, és urgent que les nostres comunitats —aquestes comunitats que els han batejat i tan inconscientment els han integrat en el seu si— tinguin una consciència clara del problema i s'esforcin a trobar-hi solucions. I acabo amb una bona notícia: el primer dels catecismes que s'estan preparant per a les diòcesis catalanes —actualment en fase de redacció final— és el dedicat als infants de 0 a 6 anys, i que, evidentment, va destinat als pares i als familiars d'aquests infants.

REVISIÓ DE VIDA I ESTUDI D'EVANGELI

JORDI FONTBONA

La Revisió de vida.

¿Com pot un militant mantenir viva la fe en Jesucrist i continuar fidel, temps i temps, a una militància i a un compromís obrer?

Aquesta pregunta l'he fet, i me l'he fet, moltes vegades. I la resposta millor que trobo és: gràcies a la Revisió de vida.

Quina gran troballa ha estat, i és, la Revisió de vida! Sense ella hauria estat gairebé impossible per a molts militants mantenir el lligam entre la vida i la fe, entre l'evangeli i el compromís obrer. Fins la mateixa Església s'hauria vist privada d'una gran riquesa que, gratuïtament, li han aportat precisament els seus membres més petits: la classe obrera. Penso que potser és quelcom que s'endinsa dins l'àmbit del misteri, i que de vegades et deixa perplex i meravellat («Reconec i proclamo, Pare, Senyor del cel i de la terra, que has amagat aquests misteris als qui es creuen savis i prudents, i els has revelat als més petits. Molt bé, Pare, perquè així ho has disposat en el teu amor» Lc 19,21).

Amb tot, he de reconèixer que aquesta qüestió no em deixa gens tranquil, potser perquè jo mateix ni sóc prou petit ni m'acabo de creure que veritablement ells són els grans reveladors de Déu.

Tot i constatar el poder immens i la força transformadora de la Revisió de vida en ella mateixa, de vegades tens la sensació que no es fa tot el que es podria i s'hauria de fer per tal d'arribar més al fons i treure'n tot el suc que pot donar. I això segurament no tant per culpa d'una manca de vivència cristiana dels militants (que certament es dona, i amb molta profunditat) sinó més aviat per un desconeixement bastant notable de l'Evangeli.

Per aquest motiu l'Acció Catòlica Obrera (ACO) ha buscat des de sempre respostes (recessos, jornades de formació, convivències, butlletí, publicacions, etc.), però sempre amb la impressió que eren insuficients. Això potser explica el retret que, bastant sovint, han fet els militants als consiliaris de la seva poca atenció

i dedicació al moviment. L'oferta dels consiliaris no correspon, ni de bon tros, a la demanda dels militants. ¿L'etern problema de la multiplicitat de tasques del sacerdot-consiliari? És possible. Quin enriquiment fóra per a tot el moviment que el consiliari no es limités moltes vegades a assistir a una reunió mensual aportant-hi algun text, sinó que hi aportés una relectura de fe provinent de la pròpia experiència obrera, compartida a fons amb els militants!

Una experiència d'estudi d'evangeli

En aquesta línia de buscar respostes vàlides que ajudin a conèixer millor l'Evangeli, puc parlar d'uns estudis d'evangeli que es fan mensualment a la Zona del Baix Llobregat, on estic. El mètode és ben senzill: prèviament es busquen uns quants textos relacionats normalment amb els objectius o el tema de fons treballat a la Jornada del 12 d'octubre (diada del moviment). Després es reparteixen uns fulls en què s'indiquen el text i el tema. A la trobada un militant presenta el text més treballat, i després es fan grups, on cadascú aporta allò que ha reflexionat. S'acaba amb una posada en comú i l'eucaristia. Els fulls estan pensats de manera que s'hi pugui escriure, i giren entorn de dues qüestions: la vida i la persona de Jesús, i viure l'evangeli. Aquest mètode ha estat pensat, sobretot, per a treballar-lo en grup, però també pot servir per a un estudi d'evangeli personal, o bé per a iniciar-se en el camí de la pregària feta des de l'evangeli i la vida obrera.

EXPERIÈNCIES SOBRE L'EVANGELI

A LA JOC

JOSEP ESCÓS

Uns fets

Com és costum entre nosaltres, el meu llenguatge partirà de la realitat. El que diré, doncs, respon a unes coses molt concretes.

Un militant va passar els dos últims mesos d'estiu sortint els diumenges a la tarda amb dos amics que venien al moviment. Aquests, com ja es veia venir pel que havien dit, van deixar Catalunya i van retornar al seu país d'origen. Per acomiadar-se'n li diuen: «*Has sido un tonto útil. No sabemos con quién salir*». Aquest xicot, desolat, aporta aquest fet a la Revisió de vida. Surt el desengany, la inutilitat de les accions... Però, com trobar una paraula que li respongués? Trobem una aportació en les paraules de Jesús: «No s'hi confiava perquè els coneixia tots; no tenia necessitat que li revelessin el que són els homes; ell sabia prou que hi ha a l'interior de cada home». (Jo 2, 24-25) A Jesús li havia passat el mateix. Així acaba la reunió. Al cap d'una setmana em trobo aquest militant que em diu: «Saps que és molt interessant l'evangeli!» A partir de llavors aquest va ésser un dels puntals de l'estudi de l'evangeli.

Una noia ha entrat al moviment, i accepta la Revisió de vida. Sap que el moviment és cristià i que s'hi fa una lectura evangèlica. Però en el moment de la lectura evangèlica a la Revisió de vida demana que la respectin i surt de la reunió. Així passa un any llarg. Un dia es queda a tota la reunió. A la setmana següent comença a assistir als estudis d'evangeli. No vaig saber fins al cap de tres anys el que havia passat. L'ocasió va ésser la presentació d'un testimoni del seu itinerari creient davant uns que començaven: «...Jo no em quedava a la reflexió evangèlica de les revisions de vida —comenta—, però un dia vaig dir-me que jo no em podia negar ni resistir a una cosa que no coneixia. Un dia vaig

quedar-m'hi i des d'aleshores he assistit als estudis d'evangeli. Des d'aquell dia vaig dir-me cristiana».

Un militant, després d'un recorregut al moviment, explica els seus inicis: «Quan em trobava amb els altres militants del moviment els veia xicots compromesos socialment i fantàstics —parla de militants d'altres federacions— però jo no entenia per què es quedaven a la missa de les trobades i pregaven. Per a mi aquestes dues coses no lligaven. Això em va inquietar i va fer que, de mica en mica, disminuís la meva resistència als aspectes creients». Aquest xicot més endavant va voler-se informar millor i va anar a l'escola de teologia de Manresa, però el servei militar li va fer interrompre aquests estudis.

Un equip de revisió que jo acompanyava com a consiliari, el vaig encomanar a un altre que s'estrenava al moviment. Al cap de poques reunions el nou consiliari em va dir: «Aquests xicots coneixen molt l'evangeli». Li vaig contestar que només dos anaven regularment als estudis d'evangeli. Aquest grup, de fet, ja duia tres anys fent revisió de vida regularment.

Constatacions a partir d'alguns fets

Només que l'evangeli hagi respost un dia a la teva vida i te n'hagis adonat, la teva visió canvia radicalment. Per això un procés llarg de temps i temps, aparentment estèril, no és mai perdut. Si arriba aquest dia es recupera tot.

Els nois, quan entren, des del primer dia saben que el moviment és creient. El mateix moviment, per contacte, és un factor molt evangelitzador.

El procés de cada u, en canvi, és un procés únic. Si el respectes fins a les últimes conseqüències vol dir que acceptes el noi o la noia com a estimat (és fill de Déu), com a lliure («les meves ovelles podran entrar i sortir lliurement», Jo 10,9) i com a jove (que està en procés).

A les trobades del moviment s'han explicitat sempre els elements creients encara que uns grups determinats no hi participin. Llavors aquests contactes són enormement enriquidors.

La repetició de revisions de vida, encara que imperfectes, i la insistència en els estudis d'evangeli, tot i que poc reeixits, transformen els nois, al cap d'un temps, en bons coneixedors de l'evangeli.

Les llargues estones de silenci esperant que parli l'altre són, també, entrenaments de contemplació perquè parli Déu.

Si almenys dos nois, d'un grup de set o vuit, fan l'estudi d'evan-

geli, al cap d'uns anys tot el grup va coneixent el que ells aporten. No és perdre el temps fer estudis amb un nombre reduït d'assistents.

Insuficiències

Encara que tot això sembli molt bonic penso que cal remarcar algunes insuficiències del moviment i que, al meu parer, tenen tots els moviments:

—*insuficiència formativa*. La formació que dona el moviment sempre és limitada i dirigida. Per això penso que alguns militants més antics i capaços han de completar la seva formació sistemàtica en escoles de catequesi o de teologia;

—*insuficiència de pregària*. La pregària i la manera d'adreçar-se a Déu en un moviment sempre té unes característiques peculiars (les misses de grup, la manera de contemplar a partir de la vida...). Penso també que alguns militants han d'entrar en contacte amb altres menes de grups, àdhuc del tot diferents, per complementar-se;

—*insuficiència de pertinença eclesial*. El militant, quan és jove, es troba molt bé en el moviment, però rebutja altres contactes. El moviment ha de promoure, poc a poc, que els més oberts i capaços entrin en relació amb parròquies, coordinadores i grups eclesials de tota mena. Això ha de donar una visió àmplia a tots els altres.

Conclusió

Per acabar, vull remarcar algun punt clau per a l'equilibri:

La revisió de vida amb la lectura evangèlica, els estudis d'evan-geli i l'obertura a d'altres experiències aporten una definició creient al moviment.

Cal respectar el procés de la llibertat del jove, tant si triga com si no triga, tant si arriba com si no allà on ens sembla que hauria d'arribar.

LES SECTES

M. ROSA BOLADERAS

No és fàcil escriure amb poques paraules sobre aquest tema difícil i complex. Ja d'entrada volem aclarir que no ens agrada fer servir la paraula «secta», car té connotacions religioses i creiem que aquests grups no van en aquesta direcció. Preferim anomenar-los «moviments totalitaris pseudo-religiosos», tal com ho han fet tant la Conferència internacional de París (1980) com el Parlament Europeu.

Són grups que es desenvolupen dintre la segona meitat del segle XX als països occidentals industrialitzats. A partir dels anys 60 apareixen als Estats Units uns grups que prediquen noves teories i un nou concepte de les realitats, i que recullen els membres dels moviments decadents contraculturals hippies, els quals marcaven una forta ofensiva en la societat americana establerta, semblant a la del maig del 68 a Europa. És un conjunt de gent jove inquieta, amb molt d'idealisme i un gran afany d'apartar-se de la societat de consum.

Hi ha una estreta relació entre una civilització i el tipus de religions que genera. És una relació en doble sentit. Les religions, com a part d'una civilització, conformen uns coneixements, una sèrie de valors i un model de vida, que influeixen en l'organització d'una societat determinada. Al mateix temps l'evolució d'aquesta societat comporta canvis en les creences religioses.

Aquests grups totalitaris pseudo-religiosos apareixen com una alternativa de vida, factible sobre el paper, per a solucionar tots els problemes socials i individuals d'una societat tecnocràtica.

A canvi d'una «felicitat segura», tots aquests grups exigeixen el millor de la persona, la qual, sense adonar-se'n, lliura al guru, o líder, la seva llibertat. A aquest líder, se li ret veneració i obediència absolutes i se li confien tots els diners i béns.

Tots els grups s'aprofiten de la insatisfacció de la joventut, que no vol anar cap a un món inhumà i consumista, i que es veu abocada a un menyspreu total de la mateixa societat, però que, per un altre costat, està molt marcada per aquesta societat tècnica amb els seus valors i defectes. Aquests grups responen a les necessitats

de la vida actual; d'una banda, critiquen fortament la societat; de l'altra, aprofiten per al seu lucre els procediments establerts per ella. Prometen posar remei a les insuficiències de la tècnica i de les ciències i replantegen les qüestions que concerneixen a cada individu, com ara: quin és el meu origen?, quin sentit té la vida?, qui sóc jo?

El jove que arriba a plantejar-se aquestes qüestions creu que ha pogut fugir del malson de les tecnostructures.

Aquests grups saben perfectament que els joves estan profundament marcats per la mentalitat moderna i donaran respostes immediates per solucionar els problemes existencials d'acord amb la tècnica. «Ara i aquí».

La inseguretat i l'aïllament dels grans nuclis urbans afavoreixen el creixement d'aquests grups pseudo-religiosos, els quals ofereixen acollides càlides, respostes apodíctiques i ràpides a qualsevol pregunta, cursos programats de doctrina i filosofia simplista i incompreensible, i alhora donen el nom d'adepte, una seguretat i uns valors estrictes i marcats.

En aquest context, tan complex però real, és on aquests grups pseudo-religiosos tenen èxit i troben un camp molt adobat per al proselitisme.

Tal vegada aquest fenomen és una provocació perquè tots ens desvetllem i intentem construir un món millor, on «l'home» sigui el centre de tot.

Potser està sorgint un renaixement, encara molt dèbil, de les religions institucionalitzades. Tal volta ens trobem en un moment crucial per decidir el futur espiritual de la humanitat. El vicari episcopal francès P. J. Vernet diu que s'ha produït el retorn del fet religiós a Occident, encara que ens marqui la societat materialista i secularitzada en la qual vivim. Aquest retorn s'inscriu en un marc de civilització postcristiana. Es tracta d'un desvetllament de la recerca espiritual a través de molts corrents, dins una civilització occidental plena d'un ateisme massiu i consistent.

Creiem que *els responsables de la joventut* haurien d'aprofitar i aprofundir aquests moments per reflexionar sobre què cal fer perquè els joves trobin respostes i ideals vàlids per al seu temps.

Les esglésies (llevat d'una minoria) han marginat la joventut, i estan en aquests moments totalment desfasades.

Cal oferir als joves *llocs d'acolliment* on puguin cercar per ells mateixos la seva espiritualitat, sense que se'ls imposin camins a seguir; hem de tenir-hi més confiança i creure que també saben fer les coses; hem de donar-los responsabilitat i fer que s'adonin que el que fan és important i vàlid.

Hem d'actualitzar el nostre *llenguatge*, fer-lo intel·ligible. Hem de demanar als nostres joves que siguin crítics, sense que això vulgui dir que només critiquin, sense fer res. Ells han de donar alternatives i *comprometre's* a fer o arreglar allò que està mal fet o per fer. No podem esperar que els altres facin les coses que ells no són capaços de fer. Hem d'intentar que siguin honrats amb ells mateixos perquè ho puguin ser amb els altres.

Hem d'intentar de trobar els camins adequats per a una sincera col·laboració en el conflicte social, camp en què els grups pseudo-religiosos són realment perillosos per a l'individu i la societat democràtica, la qual desfan des de les seves arrels.

Hem de creure en la *llibertat religiosa* i l'hem de voler, tal com diu Jefferson: «No hi ha llibertat de religió sense llibertat de pensament». Això segurament representa molta més responsabilitat per a l'individu, ja que cadascú ha de buscar les seves creences i comprometre-s'hi. No hi ha ningú que es pugui creure posseïdor de la «Veritat Absoluta» que entre tots busquem.

La nostra *vida espiritual* ha caigut en un cert descrèdit, tal vegada perquè no està adaptada a la vida actual, o potser perquè no hem sabut plantejar-nos els problemes de l'home d'avui. Marcel Légaut diu que el cristianisme ha estat massa dogmàtic i massa moralista i poc espiritual. Tal vegada hauríem de fer l'esforç de recobrar «l'esperit», i així potser molts joves no haurien de cercar fora una aparença d'espiritualitat, que esdevé de fet un camí d'angoixa i d'irracionalitats.

Desitgem que l'Església ens ajudi a esbrinar la veritable espiritualitat d'allò que ofereix tants dubtes i maldecaps. Esperem que no tindrà por de fer un pas endavant, ja que al contrari serà criticada de poc oberta. Creiem en l'ecumenisme real de tots els creients de l'Església. Esperem trobar finalment el suport real de l'Església, amb algunes mesures per posar fi a tanta angoixa de molts pares i familiars. Ja que la família que es troba amb un problema d'aquesta índole arriba a la destrucció, si no troba comprensió i ajut per a resoldre'l.

DIANÈTICA

ANNA CORS

On són aquells ulls clars que m'estiraven així que es movien?
On són els bells moments viscuts, en què veia l'or com a tresor menor?

Tot això resta, per la meva desventura, en la freda i deserta tomba.

On és el camí de belles flors que teixia la terra?

S'ha mudat en una miserable, espinosa, catifa?

Oh, déus! Per què m'heu condemnat a la trista soledat i a veure'm lligada sense claror a la cella tenebrosa dels meus pensaments?

* * *

Vivim en un món molt limitat en allò que és palpable. M'adono que hi ha una dimensió que s'oculta a la ciència, eternament rústega en els seus avanços, malgrat els seus resultats.

El que val és el que manca per descobrir. Només es pot veure alguna cosa del misteri i ja aquesta part deixa d'interessar. Com a molt s'aprofita amb més o menys fortuna. Ja no és verge, ja no és misteri. És vel trencat. Realitat!

Crec que el fi de l'home és la recerca per a poder realitzar quelcom, per això investiga.

Però allò que veritablement l'enlluerna és el que resta en l'altra vora del riu, el que no posseeix encara.

Sempre el més pagat és el més rar, el més inaccessible. Pot estimar-ho o odiar-ho però en el fons l'obsessiona fatalment.

Per això busquen un Déu, i els qui en la seva supèrbia el cerquen per camins propis amb desdeny dels seus, posen tanta passió en la seva tasca, que el resultat es defineix en negació i refús de la divinitat.

* * *

Passejar després d'un assaig hauria d'ésser un costum.

On deu anar tanta gent passejant com jo?

—Però! Què vol?...

Em pregunten si vull realitzar un test de personalitat, amb el

resultat al moment... i a més gratuït! Essent per a una enquesta d'estudiants, no puc negar-m'hi ja que tinc força temps.

* * *

Es agradable aquest noi, però aquestes escales tan fosques que s'enfilen cada cop més i no s'acaben mai, em produeixen molt de respecte.

Ja hi som! Després d'aquesta freda foscor, em retorna la claror que s'escapà per la porta oberta.

—*Què és tot això?... Molt bé!*

Ja estic fent el test. No queden pas curts! Dues-centes preguntes! Si ho arribo a saber..., però ara seria un desdeny marxar. Quasi bé trenta-cinc minuts per acabar-lo; no sé què en podrà sortir.

Es un local força petit, però a la seva manera acollidor; és tot un contrast. Tant hi ha un pilot de llibres en forma piramidal, com n'hi ha per sobre d'un armari. Pertot arreu exposen el llibre «DIANÈTICA, ciència moderna sobre la salut mental».

Ara em donaran el resultat! Són molt amables d'exposar-me'l en aquest despatx, fora de l'agitació.

Es el noi que m'ha enfilat aquí dalt, en Víctor!

Segons el resultat del test, estic al límit de la meua capacitat emotiva, a punt de sofrir un desequilibri.

Hi ha coses amb les quals no estic d'acord. De fet, avui he tingut un matí molt agre, i no em sorprèn que presenti un estat d'ànim desmaiat.

Es molt encoratjador parlar amb en Víctor; és tan expressiu!

—*I això de Dianètica, què és? Està lligat amb alguna associació cultural?*

—*Caram! Es una ciència seriosa sobre el comportament del nostre cervell; estimula la capacitat intel·lectual i ajuda a millorar el nostre comportament.*

Tots els qui formen el grup són estudiants, que treballen per gaudir d'un nivell cultural més alt, i poder-se muntar un despatx de teràpies (ja que aquesta ciència guareix els defectes físics, a través de l'«auditing») o bé estendre al gran públic aquesta ciència, relativament nova, que precisament per això costa d'introduir en la societat i fer que aquesta l'accepti.

En Víctor és molt ferm. Tant m'ha parlat dels viatges astrals, com de la força que ens regeix..., però m'ha sobtat quan m'ha puntualitzat que ens desviàvem de la temàtica inicial, i que això no era permès!

Me n'he d'anar, ja que són gairebé les cinc. És possible que hagin passat quatre hores?

* * *

Després de la xerrada amb el Víctor no puc oblidar el benestar que s'hi respirava. Ell creu que jo hauria de fer un breu curs de comunicació, per desenvolupar-me més i anar més segura en els estudis.

Tot sigui per l'art! Provaré de veure si és cert!

—*Qui truca a aquestes hores?... L'Herminia? Qui és?... Ah, de l'organització Dianètica d'ahir?...*

Em recomana que comenci com més aviat millor el curs; que m'hi esperen!

Com custodien els possibles alumnes! Hi aniré de seguida que tingui un forat.

M'han posat de tutor en Víctor; n'estic contenta ja que hi tinc força confiança.

El curs dura dues hores, i em garanteixen que milloraré la meva conducta. De fet només val 800 ptes.

Això no és tan senzill com semblava. Em costa d'interpretar el que en Víctor m'explica, no tinc la retenció suficient de tot el que estic estudiant.

Això és un fracàs! He tardat gairebé quatre hores per acabar el curs. Realment el meu coeficient té molt a desitjar.

Després de la teoria en Víctor haurà de qualificar-me tot posant aquest curs en pràctica.

* * *

És ben exòtic això de poder comunicar-se! Mai no ho hauria dit que estaria aquí baix, al mig de la Porta Ferrissa, intentant conversar amb algú!

—*Perdó! Quin és el seu color preferit? Què pensa de l'OTAN? És propens als refredats? ...*

No, realment no em fan cas. Què em deu passar? No entenc com en Víctor preguntant el mateix aconsegueix una conversa. Això és ridícul!

—*Escolta! Ets la Cristina?*

—*No!*

—*Doncs em creia que tu eres una antiga companya que...*

Ara sí! Ja he superat la meva timidesa. Això ja no és cap bar-

rera per a comunicar-se. És ben cert que es pot aplicar Dianètica per a la convivència diària.

1r. guany: *Exit en l'estudi i en la pràctica.*

Em trobo molt bé. En Víctor m'anima constantment; m'ho deia, que el resultat és infallible.

Ara hauré de començar el TR-s ja que, segons ell, els guanys són constants. Aquest nou curs em costa 3.700 ptes., però la quantitat ha d'ésser sempre en efectiu!

Avui començo el 1r. TR-s. És molt esperançador saber que podré millorar-me. Tothom m'ha rebut amb molta senzillesa.

Els exercicis pràctics sempre es realitzen en parella i a mi m'han posat un noi amb l'aparença d'una cabra. Sort que els exercicis són amb els ulls clucs!

Seure immòbil com una estàtua, com si fossis una prolongació de la cadira, és força dur. No tinc noció de qui sóc, ni del pas del temps. No sé quantes hores tardaré a dominar els meus moviments; és insuportable! El cap em volta i he de suportar l'exercici fins que el temps desaparegui i progressivament em trobi més fresca i relaxada. El temps no compta; el que compta és poder gaudir d'aquesta tranquil·litat fins que les hores se simplifiquin en un breu instant de relax.

Cada dia pitjor! Quatre dies per aconseguir trobar-me còmoda en aquest exercici.

2n. guany: *Em trobo més equilibrada i segura.*

Per fi, canvi d'exercici! És exactament igual que l'altre però amb els ulls oberts, cosa encara més difícil.

En aquest exercici he tardat tres dies. És difícil controlar les emocions davant una persona immòbil davant, amb la mateixa expressió.

Ara ja puc mirar-la sense pensar que és un ésser humà, i tenint-la només com una minúscula ajuda per controlar l'exercici.

3r. guany: *Major control sobre l'expressió i la persona.*

* * *

Al marge del curs, em veig amb en Víctor. Ell m'instrueix tant com pot sobre la cièntologia. És molt emocionant veure com puc superar qualsevol obstacle al seu costat. M'explica que si trobes la teva pròpia personalitat i la pau vertadera, seràs una dona millor i més capaç i, per tant, els éssers que et rodegen estaran aleshores molt millor; així s'engrandirà un cercle ple de realitat i afinitat!

M'estic enamorant! Quan parlo amb en Víctor em fascina cada cop més el seu punt de vista sobre la vida. És tan cert i real que sembla una il·lusió.

Dins l'organització les persones treballen per aconseguir els seus propis guanys fins a l'esgotament. I encara d'ençà que he entrat a formar part del grup no han cobrat res! Són admirables!

Com que necessito més temps per a millorar els exercicis, he de suprimir moltes activitats.

Aquests TR-s són complexos, però cada dia m'integro més en l'estudi. Ja no em sembla tan inaccessible adquirir la plena saviesa. Participar en aquesta empresa és el que més m'omple. Fins i tot vaig millorant el meu intel·lecte, tinc més facilitat per a adquirir els coneixements.

Els TR-s cada dia em sorprenen més. Una vegada pots controlar el teu cos, has d'aprendre a controlar les paraules i el pensament. És perfecte! Tothom hauria de conèixer el nostre estudi.

En Víctor és meravellós. D'ençà que he deixat de donar classes a l'acadèmia, sap que no puc pagar-me els llibres, i molt discretament de cara als seus companys, m'ofereix tota la seva biblioteca de Dianètica.

Què més puc desitjar? Tinc l'amor d'un ésser que adoro. Aquest posa a les meves mans tots els secrets de la vida. I a més, m'audita quan estem en la més absoluta intimitat.

D'ençà que he descobert Dianètica, la meua vida ha donat de cop un tomb; tot el que considerava indispensable m'està passant gairebé inadvertit.

És fascinant el que et passa quan comences a veure per fi els misteris que et porten a una millor realització.

Avanço ràpidament en els TR-s; ja necessito ésser CLARD per poder gaudir més de la meua formació.

Sóc molt afortunada!

* * *

A casa meua estan molt nerviosos, però aviat veuran que estan equivocats respecte a Dianètica. Han arribat a dir que és una secta! Quina salvatgeria! Estan equivocats respecte a l'avanç científic.

La relació personal seria més digna d'ésser viscuda, si ens poguéssim comprendre millor. La vida milloraria!

La meua mare m'ha presentat avui a tota una autoritat en la

qüestió de les sectes. M'hi ha portat enganyada. És necessari recórrer a mentides per a conduir-me? És tot florit!

Aquesta senyora m'ha posat en estat d'alerta. Segons ella, Dianètica és una secta destructiva, que a través del poselitisme adquireix abundants adeptes, per transformar-los progressivament en éssers programats, i poder-los utilitzar com millor convingui...

Què s'ha cregut? Quin respecte té envers els altres?

¿Es pot creure que amb aquesta informació tan absurda pugui abandonar l'única essència vital?

Fins i tot m'ha prohibit que vegi el meu estimat i que continuï estudiant! És possible tanta castració?

En Víctor m'ajuda molt. Creu que la secta és aquesta organització que es nega al progrés.

Només m'oblido d'aquestes maleïdes pressions quan estic cantant. Tinc la sort de fer assaigs sovint, i allà puc relacionar-me amb gent d'una qualitat humana extraordinària.

* * *

Acabo de passar set dies a París, amb una companya excel·lent. Ha estat una experiència inoblidable. Durant aquests dies he pogut extirpar unes quantes pressions!

Aviat veuré en Víctor. Ell sap com tractar-me. És l'única persona que pot aconsolar-me en aquesta indecisió.

Aquests dies a fora he analitzat tot el que ha passat, i no trobo tan descabellat el criteri d'aquella senyora. Tinc pànic a saber què s'amaga darrera de tot això.

* * *

Tot just arribar a casa, se m'han presentat dos xicots que m'han exposat què és una secta i quina xarxa es munta per efectuar un pulcre rentat de cervell!

També m'han donat un informe policial imprès sobre Dianètica, en què se certifica allò que ells em diuen.

Què em passarà si tot això és cert? ¿Podran quedar en l'oblit tots els esforços per aconseguir ésser més productiva i humana?

El més prudent serà que em distancii de Dianètica, per poder reflexionar fredament.

* * *

Per fi he vist en Víctor. He hagut d'excusar-me-li per la meva anada a París sense haver-lo pogut avisar. Quan el sento a prop meu tot és menys cru.

Ell no creu el que m'han explicat i em diu que són amenaces falses contra Dianètica, contra una nova vida. Em recrimina, perquè amb el dubte estic perdent puresa, i així no puc tenir honra ni dignitat. A nosaltres no ens preocupa el present sinó el nostre futur.

Em diu que la nostra felicitat és el respecte a totes les creences sense renunciar a les pròpies. Les famílies no comprenen l'allunyament dels fills però s'estimarien més veure'ns en mans afectuoses i sinceres que no pas patint en condicions de persones miserables. Les separacions familiars es produeixen perquè sentim rebuig a haver de tornar els ajuts. Ens imposen una tasca i això ens fa sentir insegurs car volen veure realitzades en nosaltres les seves pròpies ambicions.

Nosaltres volem les persones com a nosaltres mateixos ni més ni menys. La preocupació esdevé malaltia. I sobretot m'adverteix que estigui a l'aguait, perquè les relacions interpersonals poden ésser manipulades.

Continuo veient aquells nois, que m'ajuden desinteressadament a veure com la meva actitud és estudiada prèviament, com el cor latent de Dianètica i de totes les altres sectes és la manipulació, i com en Víctor només m'utilitza per al seu propi rendiment dins la secta.

Es esfereïdor! Això no obstant, tinc una forta resistència a poder-lo creure.

Avui estic amb en Víctor en un restaurant xinès. Acabo de dir-li que a la carpeta porto informació sobre Dianètica. Me'n vaig un moment al W.C. sense endur-me la bossa!

—Què estàs buscant tan desesperat a la meva carpeta?

* * *

Cada dia em trobo més allunyada d'en Víctor. Hi ha coses que no puc entendre. Per què vaig haver de descobrir que anotava les nostres converses tan exactament com si fos una gravadora? Hi ha un mínim d'intimitat? I la conducta noble i sincera de la qual tant em parla? Després d'això, puc continuar confiant-hi?

M'insisteix que m'allunyo de la realitat, que tot són temptacions nècies per a evitar un camí dur però fèrtil!

M'espera al tren, em ve a buscar a la sortida de les classes, m'estima constantment. Per què intenta protegir-me amb tant de neguit?

Si no vaig a Dianètica, no l'he deixat pas d'estimar.

Però ell creu que aquestes hostilitats envers Dianètica són provocades per les hostilitats d'altres i que si me n'allunyés podria millorar la nostra relació.

Què deu passar-li? Potser no m'estima? Jo no vull pas que ell sigui cantant, només perquè a mi m'agradi! I jo, he d'ésser cientòloga?

Insisteix que hauríem de viure plegats; tan precipitadament això no m'agrada. Segons com, el veig com una aranya que intenta xuclar-me la raó.

Contínuament em defensa la puresa de Dianètica davant la mentida i l'abús del cercle exterior. Per què ataca amb tanta irritació els ignorants intel·lectuals? Els acusa de causar una impressió absurda amb una suposada veritat sobre la població. Segons ell, la veritat és senzilla, com Dianètica, una ciència humil i verídica-ment única. Creu que la gent és bondadosa. Llavors em pregunto si tota aquesta bondat ha d'ésser canviada i transformada.

Després de les xerrades amb aquells nois, no puc creure'm el que un dia em va dir en Víctor; és massa fantàstic per a ésser real. Sembla un somni del qual m'estic despertant. Un somni que ha aturat el meu ritme de vida, la meua manera d'ésser, que m'allunya de les persones estimades.

Em sento dolguda, per creure que el fet de millorar implica oblidar els principis bàsics de convivència i humanitat.

Ja no puc tolerar la presència d'en Víctor! Em tortura constantment, puix està profundament ferit pel meu dissipament, i em diu que en poques hores ja m'ha substituït per un dolor o oblit. Això no obstant, em dóna esperances. Es refia que l'estimo.

Defensa que el nostre aprenentatge és incompreensible per als altres i vol que estigui sota la seva protecció per poder caminar junts cap a la felicitat.

S'excusa davant els meus «atacs» i defensa que quan sorgeix una institució vàlida que vol fer renéixer els valors de la humanitat, aquesta és constantment destruïda pels mateixos interessats.

Ell només pensa en Dianètica i viu per aquesta institució! I dels altres plaers de la vida, per què no gaudir-ne?

Si penses sempre en el futur, què fas vivint en el present?

Ja no em convencen ni el seu amor ni la seva actitud per revaloritzar Dianètica als meus ulls. He de trencar definitivament

aquest malson.

M'ha amenaçat que si abandono el camí, moriré al cap de dos mesos. Bé, ja n'han passat quatre, i cada dia em sento amb més energia per utilitzar-la com a mi em plagui.

* * *

Ara, després d'allunyar-me definitivament d'aquesta xarxa teixida amb tanta tendresa, estic recuperant sortosament la meua identitat. Sense adonar-me'n transformaven la meua vida i la meua persona en la seva voluntat deformada.

« NINGÚ NO EM FA DE GUIA »¹

RAMON BUXARRAIS

Volguts diocesans,

Comparteixo la preocupació de molts de vosaltres en constatar, entre d'altres, els dos grans problemes que la diòcesi de Màlaga té per resoldre: la manca d'evangelització i la confusió entre evangelitzadors, per culpa de grups propensos al sectarisme. (...)

(...) Amb aquesta carta us invito a reflexionar juntament amb mi sobre els grups amb tendències sectàries que apareixen d'ací d'allà, fora i àdhuc dintre de l'Església malaguenya.

Moviments sectaris

(...) Per «*moviment sectari*» entenem normalment un grup de persones que segueixen i defensen una doctrina particular, esgaïada o entesa restrictivament dintre el conjunt d'una doctrina general, religiosa o filosòfica.

De vegades l'aspecte parcial de la doctrina a la qual em refereixo, pot contenir dosis de veritat; però, en separar-se del conjunt de veritat i pretendre l'absolut en contra o part del tot, resulta perillosa, si no falsa.

Gairebé totes les sectes tenen els seus líders fanàtics que defensen les seves coses amb un apassionament irracional i agressiu, capaç de trepitjar qualsevol dret dels altres.

Tota la història de l'Església està esquitxada d'intents sectaris, en contra de la cosmovisió total i radical que neix de l'evangeli proclamat per Jesucrist i encomanat a la comunitat cristiana, servida i presidida pels seus pastors legítims.

1. Text publicat a «Servicio de prensa. Obispos del Sur de España», núm. 125, 26-vi-1982, annex documental núm. 64.

El perill ens amenaça a tots

(...) Els catòlics tenim el perill de qualificar i acusar fàcilment de sectaris els grups cristians que hi ha fora de l'àmbit de la nostra Església. En això, com en tantes altres coses, hem d'anar amb cautela. Perquè una cosa és una església cristiana «no en plena comunió» amb l'Església Catòlica, i una altra de totalment diferent, el grup-secta. A més, hem de ser humilment conscients que al si de la nostra comunitat també pot donar-se el fenomen sectari. Sigui com sigui, són molts els qui es mouen entre la confusió i l'angoixa, sense saber com reaccionar davant d'aquesta allau estranya i sorprenent.

Tot succeeix de vegades d'una manera ràpida i inesperada: un full volant, una entrevista «casual» pel carrer, una visita a domicili, una invitació a una reunió... I, després, els resultats: enfrontaments a casa, ruptura d'amistats, silencis sospitosos, fugida de la llar..., sense que res d'això sigui la dissensió que, a causa de Jesús, pot donar-se en una família (Lc 12,51-53). (...)

Des de la informació exacta, el sentit comú i la fe catòlica, desitjaria, si és possible, presentar, breument i lleialment, algunes orientacions per ajudar a il·luminar criteris i actituds realistes, per tal d'evitar el perill que ens amenaça. No pretenc res més. Lluny de mi judicar o ferir algú tot instigant a una campanya inútil i estèril. Només Déu és jutge de consciències i intencions (...)

Una carta no tan imaginària

Una carta no tan imaginària podria ser aquesta:

«...Portem vint anys de casats. Hem intentat educar els nostres fills de la millor manera possible. Ara ens trobem que un d'ells ens ha deixat per anar-se'n a un apartament, i ajuntar-se a un cert grup «cristià». Ens diu que és feliç, que ha deixat la droga, que ha trobat Crist i se sent salvat... Ara coneix la Bíblia sense alteracions. Ha assolit un veritable companyerisme i sent una alegria profunda... No sabem què fer. Per favor, ajudeu-nos!»

Molts pares ens podrien contar experiències semblants. Per una raó o altra, el seus fills han passat a formar part dels rengles de grups juvenils que han sorgit els tres darrers decennis. Un bon dia algú els va presentar ideals, objectius i formes de viure totalment diferents dels dels seus pares i amics. No enumero aquests grups, tot i que és fàcil saber quins són. La major part han estat exportats dels Estats Units. (...)

Algunes reflexions

Els fenòmens sectaris apareixen sempre com una protesta en període de crisi cultural, social i religiosa. Avui neixen de la frustració de molts, sobretot joves, inadaptats davant el tipus de societat canviant i «sense-nord» en què vivim. Senten inquietud i no volen anar a la deriva. Desitgen evadir-se d'una societat incapaç de satisfer-los i que, enfront d'un pseudo-pluralisme, nega l'existència de valors absoluts i manté la igualtat d'opinió i d'opció davant qualsevol oferta de noves doctrines.

Els grups i moviments a què em refereixo prometen la veritat sense diluir, donen respostes clares, ofereixen solucions concises i, amb autoritat i fanatisme, un camí únic i definit. Davant una cultura moderna que pretén racionalitzar-ho tot, ells adopten una actitud descarada davant l'intellectualisme, tot donant una gran importància a tot el que sigui emoció i sentiment. D'altra banda, mentre ho posen tot en dubte i ataquen els costums que faciliten la sana convivència entre diferents grups socials, exigeixen, almenys en l'exterior, una ètica estricta i una disciplina rígida.

No es pot negar, això no obstant, que aquests grups porten a terme algunes accions clarament positives, com és ara: la recuperació de drogaaddictes i alcohòlics, l'assistència i atenció individuals, la interiorització de la persona, etc... tot això amb una gran abnegació per part de llurs adeptes.

Algunes característiques dels moviments sectaris

Tot el que acabo de dir, i altres coses més que hi podria afegir, és un fet innegable: aquests grups responen a una fam de quelcom de més transcendent, i alhora es constitueixen en una viva protesta contra el consumisme egoïsta i material. (...)

En aquests grups, qualsevulla que siguin, de dreta a esquerra, s'hi detecten diferents característiques, totes basades en tècniques clares de coacció psicològica:

- *Separació* i aïllament físic i mental;
- *suggestió* i dinàmica estreta de grup, amb pràctiques i objectius més o menys secrets;
- *martelleig* constant del subconscient, amb frases, paraules, citacions, cants, recitacions, fullets, fulls, sermons, cassettes, pel·lícules, etc.;
- *refús o substitució de valors*, com és ara: família, amics, creences tradicionals, societat... Així, per exemple, en casos de

drogaaddictes, fugitius..., els quals, per una altra banda, s'ha aconseguit ajudar de manera positiva i eficaç;

— *cul·te a la personalitat d'un líder*, més o menys carismàtic, que controla criteris i demana dedicació i acceptació plena. S'admeten poques preguntes i encara controlades, manipulades, podríem dir, dintre d'un sistema de «sínia»;

— *sentit de fuga de la realitat* i responsabilitat vers la societat en general, amb exclusivismes i horitzons limitats individualment i col·lectivament;

— *solucions rígides*, simplistes i pobres, tant religioses com morals i socials, als problemes personals i de la societat;

— foment d'un *misticisme infantil*, a voltes afectat, poc natural i flexible, buit i mancat d'humor;

— una certa *intimidació* i angoixa davant resultats fluixos de propaganda o proselitisme;

— atmosfera d'*intimitat*, tendresa i sentimentalisme, que es nota fins i tot en l'exterior: en la manera de presentar-se, vestir, parlar, cantar, pregar, etc.

Aquestes i d'altres característiques fan una impressió lamentable de «rentat de cervell» i causen la supressió, més o menys conscient, de la personalitat i la capacitat de decisió. Això, per la seva banda, comporta un enduriment de la ment i la voluntat, que dona com a resultat una autèntica marginació, un tancament obstinat i radical en un mateix i un subjectivisme miop i perillós. S'ha dit que, en incorporar-se en una secta, un fa un pas important. El mal és que no sabem en quina direcció. Almenys no sembla que sigui cap a la vida integral.

Evitem, intencionadament, d'entrar en altres camps igualment ambigus de l'activitat d'aquests grups: l'econòmic, el cultural, el polític...

Què pensar i què fer?

Recordo un passatge dels Fets dels Apòstols: un etiop noble contesta amb una pregunta molt seriosa a l'apòstol Felip, que li demanava si entenia el que anava llegint del profeta Isaïes: «... com ho puc entendre si ningú no em fa de guia?» (Act 8, 30-32) (...)

Em faig una pregunta: ¿no succeeixen aquests fenòmens seculars perquè hi ha quelcom que no funciona en cada u de nosaltres i en tota la societat civil i eclesial? ¿Com pot entendre la gran massa una sèrie de problemes ètics, morals, religiosos..., si ningú no serveix de guia?

Es necessari estar alerta i vigilar. No ens hem de prendre el fenomen d'aquests moviments —fora i dintre de l'Església Catòlica— ni tràgicament ni a la lleugera, sinó molt *seriosament*. Per descomptat, cal animar tot el que hi ha de bo i positiu en aquests grups i donar-hi suport, més encara, aprendre de llur zel, esperit de treball i dedicació. Però cal saber respondre; defensar-se, si és necessari; i no tant corregir com prevenir. La millor manera d'oposar-s'hi no és, per descomptat, caure en un altre fanatisme de signe contrari, sinó educar persones responsables, conscients que hom accedeix al progrés de maneres diverses, multiplicant els punts de vista i no encasellant-se en una sola perspectiva limitada.

«Mea maxima culpa»

A causa d'un factor inexorable —creixement i nombre— l'Església ha perdut l'escalf familiar i personal de la comunitat cristiana primitiva. És un fet històric, producte de la massificació; és un problema greu al qual urgeix trobar una solució no fàcil.

La «secta», o «moviment sectari», tal com he indicat més amunt, juga amb avantatge; porta en ella mateixa un coneixement, una convivència mútua que fa menys difícil complir més o menys desinteressadament el manament nou de l'amor. Cal recuperar aquest estil i fer-lo eclesial. No sectari. Com? Aquí hi ha el nucli, el moll de l'os, de la qüestió. Tots, sense excepció, hem de posar-nos la mà al pit, i reconèixer sense complexos la nostra culpabilitat compartida.

Siguem sincers. Per la varietat i l'extensió de la tasca, els qui servim la comunitat en el ministeri no podem mostrar-nos veritables «pares en Crist» i ser ferment per a la comunitat-família. Les nostres comunitats no són fraternals de debò, acollidores, preocupades. Què oferim a la joventut en forma d'ideal i de mística dignificant? La formació bíblica, dogmàtica i moral de la generalitat dels nostres fidels mereix una qualificació dolenta. Els servidors de la comunitat, els pastors, hem de reconèixer la nostra culpa. Així, la nostra fe, fonamentada sobre sorra, no produeix les obres que demana el Sermó de la Muntanya.

El nostre sentit de missió és tan limitat que no va més enllà dels vidres de les nostres finestres. Fem la impressió de no confiar en el que té de meravellós la nostra fe, que val la pena que visquem en plenitud conjuntament. ¿No som a la pràctica els hereus d'aquella comunitat el distintiu de la qual era «un sol cor i una sola ànima» i de la qual es deia: «mireu com s'estimen»? Hi ha

excepcions, per descomptat. Però, en aquest cas, només serveixen per a confirmar la regla. La nostra oració és tan volàtil que s'esfuma quan connectem la ràdio, la televisió o el tocadiscs. Quan se'ns parla de silenci i de vida interior, sembla que sentim coses d'un altre planeta. Quin sentit tenen per a nosaltres els sagraments, sobretot l'eucaristia? Què sabem dels carismes, i dels dons de l'Esperit Sant, que hi ha plantats dintre de cada u i, amb tal que nosaltres ho vulguem, disposats a brotar en una primavera esplendorosa i vital? Tot això dol i cou.

D'altra banda, vull ser plenament conscient i realista. No podem perdre'ns en lamentacions o il·lusions utòpiques. Davant la realitat curta i rasa, davant aquest complex anèmic d'apatia, d'indiferència i de manca de formació, no és gens estrany que pullulin arreu grups i fenòmens més o menys sectaris i que cada dia ens arribin notícies de l'activitat proselitista que desenvolupen amb èxit. (...)

4 VENTS

VI ESCOLA D'ESTIU PER A CATEQUISTES

Ja es deia en el programa (el llarg i ample llençol) anunciador dels curssets: «Com que hem anat creixent, enguany se'ns imposava cercar un nou plantejament de l'Escola». En números rodons, el nombre d'assistents ha augmentat cada any d'un centenar. És clar que el nombre de catequistes que es beneficien de l'Escola és mínim si el comparem amb el gruix que n'existeix al país. D'acord amb unes dades últimes facilitades pel Secretariat Interdiocesà de Catequesi, el nombre de catequistes en actiu a Catalunya i a les Illes és de 17.480. Els inscrits

a la VI Escola han estat 675, sense comptar el professorat i l'organització; aquests assistents s'han repartit així: 380 a la primera setmana i 295 a la segona.

Dues setmanes d'Escola

Aquesta és la primera novetat de l'abans esmentat nou plantejament. La VI Escola s'ha desenrotllat en dues setmanes consecutives, de dilluns a dissabte: del 28 de juliol al 2 d'agost, i del 4 al 9 d'agost de 1986. Ambdues al mateix lloc: Escola Pia

Balmes de Barcelona. Altres novetats: règim extern: el S.I.C. facilita a les delegacions diocesanes uns llocs per a l'allotjament en bé d'aquells catequistes amb impossibilitat de trobar lloc pel seu compte; cursets independents de matí i de tarda: cada catequista podia inscriure's a un curset de matí o a un de tarda o a ambdós.

Un total de vint-i-quatre cursets

Repartits en les dues setmanes (alguns es repetien) hi havia programats vint-i-quatre cursets. Llevat del d'expressió corporal que no pogué donar-se per malaltia de la seva responsable, tots els altres van tenir el nombre suficient d'inscrits. Alguns, fins i tot van superar el contingent màxim, la qual cosa comportà greu dificultat per als responsables. Podríem classificar els tipus de cursets en dos grans capítols: Uns que tenen en compte els destinataris de la catequesi: infants, joves, adults, especial. I uns altres que podríem anomenar auxiliars de la catequesi: formació de catequistes, els preveres, catequesi familiar, ús de la Bíblia, litúrgia, vida de grup, el conte, el llenguatge àudio-visual, el vídeo, la simbologia i l'expressió corporal.

A l'hora de redactar aquesta crònica no hi ha disponible encara el resum de les avaluacions que cada catequista ha fet de l'Escola en general i del respectiu curset. Aquesta avaluació és la

que compta i és un punt de partida imprescindible per al S.I.C. a l'hora de fer una revisió seriosa de l'Escola i de preparar la propera. Pels comentaris entre passadissos, la impressió general és bona. En alguns cursets, però, ha mancat coordinació, principalment en aquells en què han intervingut molts professors. Els inscrits s'han trobat amb reiteracions innecessàries i evitables. També en alguns cursets hi han caigut catequistes els quals, a l'hora de la veritat, s'adonen que no és allò el que buscaven; sigui perquè no han estat admesos al curset triat per estar ja complet i han hagut d'escollir-ne un altre a corre-cuita, sigui perquè no s'han llegit bé l'apartat de destinataris que consta en el programa.

Alguns enyoren la convivència

Qui ha tastat l'Escola en règim intern, constata l'absència d'estones de convivència d'aquest nou estil. Les pregàries del matí, les eucaristies del vespre i la festa del divendres a la nit van aplegar un màxim de cent persones. Malgrat això, totes aquestes celebracions han estat ben preparades i molt participades. D'una manera especial, les dues misses de cloenda tingudes els dissabtes al migdia.

Pensant en l'Escola d'estiu del 1987

Per acontentar uns i altres i després d'escoltar els parers de tots, la permanent del S.I.C. decidí d'organitzar l'Escola '87 de la següent manera: del 13 al 18 de juliol a La Salle-Bonanova de Barcelona, a l'estil de la d'enguany; del 20 al 25 de juliol, a La Seu d'Urgell en règim intern; queda oberta la possibilitat d'una tercera setmana d'Escola a les Illes.

Presència episcopal

Els nostres bisbes van fer-se presents a la VI Escola. El de Girona i president del S.I.C., Jaume Camprodon, i el de Menorca i alhora responsable del curset dels preveres, Antoni Deig, feren les lliçons inaugurals, respectivament, de la primera i de la segona setmana; tema: arrels cristianes de Catalunya. El de Barcelona, cardenal Narcís Jubany, i el d'Urgell, Joan Martí, presidiren sengles misses de cloenda.

La VI Escola d'estiu amb tot el que porta d'història al darrera ha estat un cop més l'expressió palpable de la nostra Església catalana en la seva dimensió ca-

tequètica. Es podrà dir que hi ha molts catequistes per aquests nostres mons de Déu que els falta preparació i que no es troben a punt per a posar-se com a guies i acompanyants d'un grup de catequitzands siguin infants, joves o adults. Però no es podrà dir, en canvi, que no es fan esforços per facilitar camins de preparació, de formació i d'engrescament. Ja sabem que l'Escola d'estiu per a catequistes no ho pot solucionar tot. Però mercès a aquestes setmanes de formació i de convivència s'han obert per a molts nous horitzons i han nascut arreu dels nostres bisbats, escoles de catequistes, trobades comarcals... per anar preparant cristians i cristianes ben competents en la missió que ells han escollit i alhora els ha estat encomanada.

S'ho val que el S.I.C. continui avançant en el camí que temps ha començat i no pari en aquest esforç de coordinar i d'empènyer totes les iniciatives catequètiques que van sorgint al nostre país i a cada bisbat en concret. La nostra Església a Catalunya i a les Illes necessita d'institucions sòlides, amb iniciativa i en revisió constants. Les necessita per allò que és i per allò que vol arribar a ser.

Salvador Bardalet

BARCELONA

Cop d'ull general

Després del fet destacable del fòrum «Home i Evangeli», enguany dedicat a l'esperança, fins a l'estiu, passant per les innumbrables trobades de Setmana santa i de final de curs de moviments evangelitzadors (ACO, GOAC, JOC, JOBAC, Hora 3, MJCC, Moviment de Professionals...), arxi-prestats, catequesi, parròquies..., podem dir que s'han produït al nostre bisbat una sèrie de fets significatius.

Hem viscut un març ple de debats sobre l'OTAN, majoritàriament a favor del no, en què han intervingut i participat molts cristians, fins i tot en llur convocatòria. La pregunta que ens podem fer és si aquesta posició mostra un clar punt d'inflexió i una coherència a favor de la pau, com a ciutadans (i per tant, en contra de les injustícies estructurals que acompanyen el negoci de la guerra) i com a cristians (és a dir, amb un reconeixement conscient que la nostra pau és el Crist), o encara hi ha molt d'irreflexió i de ganes de portar la contrària als qui manen en un lloc, i seguir l'ambigüitat dels qui manen aquí. El fet és que un dels factors que certament ha influït en el no a l'OTAN ha estat la posició dels cristians. ¿Significa això una ma-

jor sensibilitat social dels cristians del país, la qual s'hauria de traduir en el compromís constant per la construcció del teixit social? El temps ho dirà.

L'abril ha estat ple de pasqües, que des de temps van marcant el procés sobretot de molts cristians joves, en el seu compromís de fidelitat a Jesús i als altres.

Hem tingut un maig, com sempre, ple de primeres comunions, que tornen a posar a flor de pell els problemes de sempre: sols és folklore?; hi ha fe en aquests actes?; com s'hi barregen, i fins a quin punt hi juguen la religiositat popular, l'antropologia dels ritus de pas, la festa, les relacions psicològiques pares-mares-fills, el consum, les tradicions, les il·lusions, els desigs, l'estètica, etc.? Quants infants continuen després un procés de fe? Un maig també ple de trobades de final de curs dels moviments juvenils.

Finalment el juny ha estat ple de celebracions de fi de curs a diferents nivells: parròquies, centres de catequesi d'adults i d'infants, grups de revisió de vida, matrimonis, comunitats, institucions, etc., i en molts casos s'ha començat a programar el curs vinent.

La dinàmica eclesial

Vegem ara amb més detall com s'ha anat teixint la dinàmica eclesial durant aquests cinc mesos, al bisbat de Barcelona, en els seus trets més rellevants.

Simposi sobre l'atur, organitzat per Càritas espanyola, al qual assistiren més de 1.000 persones, entre les quals hi havia gent del nostre bisbat, per tal de cercar iniciatives sobre el problema de l'atur. Campanya sobre *desarmament i desenvolupament per la pau* portada per Justícia i Pau: conferències sobre l'OTAN, full explicatiu, col·laboracions amb els moviments pacifistes, xerrades i articles sobre el Quart món, campanya de l'objecció de consciència i l'objecció fiscal. Actes organitzats pel *Comitè Oscar Romero*: col·laboració al taller-escola de confecció de San Ramón, a Matagalpa (Nicaragua); participació al IV Congrés de Solidaritat, cuca-ristia de comunió amb el dejuni de Miguel D'Escoto, i jornades d'oració i dejuni; celebració de l'aniversari de la mort del bisbe Romero, a Sant Andreu de Barcelona. Participació de l'Església al *Congrés de la Llengua catalana*, al qual es van adherir els Consells pastoral diocesà i el presbiteral i el mateix arquebisbat. *Romiatge dels adolescents* confirmants (uns 4.000) a Montserrat el 10 de maig. Tercera trobada de *religiosos sobre la marginació*, per descobrir els reptes que la nova societat planteja a la presèn-

cia de religiosos als col·lectius de marginats (s'acabà la trobada reconeixent que, malgrat els canvis i certes col·lisions, és necessària una presència profètica, eficaç, no política, de religiosos i religioses en aquest camp, sense vanitat, però tampoc sense complexos). Participació catalana i barcelonina en la primera *trobada estatal de pastoral obrera* el 19 i el 20 d'abril a través d'algun testimoni, per analitzar la situació del món obrer, projectar un programa evangelitzador coordinat i fer-lo conèixer a totes les diòcesis i zones. Assemblea plenària de la *Unió de religiosos de Catalunya* el 13 de març al Casal Borja, amb cinquanta-cinc provincials o delegats, per tractar de la relació entre el Concili i la vida religiosa. La tercera trobada de curs de *Catequesi* dedicada a la catequesi dels disminuïts psíquics els dies 10, 11 i 12 de març. Celebració del *XXVè. aniversari de l'Escola de l'Esplai* de Barcelona el 17 de març, amb uns 250 assistents. El *centenari del Primer de maig*, amb una declaració comuna, al final de la manifestació (aquest any més unitària), feta per una militant d'un moviment cristià, la JOBAC, a petició dels sindicats, i per acord dels moviments obrers cristians participants a la comissió del centenari; després els moviments cristians ens trobarem al voltant d'una eucaristia amarada de la història de lluita, sofriment i esperança del nostre moviment obrer i de l'in-

ternacional; finalment, es projectà un àudio-visual sobre la pau, i es féu una crida-manifest.

Presència en el món

Sembla que a diferents indrets, encara que tímidament, es van fent passes per fer present de manera explícita la nostra fe cristiana, i la mateixa Església, enmig d'un món secularitzat. Amb això, però, no es vol retornar a realitzacions o activitats típiques d'una època de cristiandat, o de nacional-catolicisme, o reproduir nostàlgicament presències públiques de l'Església relativament triomfalistes, que alguns sí que voldrien, i cerquen, aprofitant-se de les demandes religioses d'avui; es vol superar el tancament, la privatització o l'anonimat que han caracteritzat en part l'època conciliar i postconciliar. A més de les preses de posició de molts cristians i col·lectius eclesials sobre els temes claus de l'atur i la pau, destaquem una sèrie de fets que van en aquest sentit. L'eucaristia que, organitzada conjuntament per l'*arxiprestat de Sant Antoni*, de Barcelona, i l'Associació de veïns del barri, se celebra des de fa dos anys a l'interior de la Festa Major del barri, en un envelat públic. El treball d'uns dotsets grups de «*Fem camí*», de la zona pastoral Nord Est de Barcelona, per actualitzar la nostra fe i veure si som signe de Crist enmig de la gent (joves, classe

obrera i popular, els més pobres); treball que té una primera fase de reflexió sobre els temes «Com és el Déu que Jesús ens comunica» i «Com nosaltres, persones i comunitats, hem d'actuar en la societat actual», i una segona fase d'expressió pública, que tindrà lloc el curs vinent. Els fulletons que publica «*Cristianisme i Justícia*», que són una ocasió per a la reflexió de molts grups, també van en aquest sentit d'explicitació de la fe des de la lluita de la justícia, posant en diàleg les ciències socials amb la reflexió teològica. El *romiatge de confirmació a Montserrat*, tot i que ha estat polèmic perquè la seva convocatòria coincidia pràcticament amb les d'altres moviments, i pels seus destinataris (¿ha de ser més zonal, a nivell de bisbat o de moviments...?).

El fet de *donar a conèixer mitjançant una guia les realitats eclesials* i els serveis que s'ofereixen, com és el cas de la zona de Sants-l'Hospitalet-Cornellà, servei que ja han fet les zones Nord-Est de Barcelona i la de la part alta de la ciutat. Les celebracions d'*aniversaris*, en què han participat positivament les comunitats cristianes, juntament amb totes les institucions, i a vegades amb la mateixa Administració: el mil·lenari de Rubí, o el XXXè. aniversari de la parròquia de la Santa Creu de Terrassa. Les conferències obertes que organitza la *Facultat* (per cert que ha canviat el nom i ja se'n pot dir «Facultat

de Teologia de Catalunya», deu punts, doncs, en el llarg camí vers la normalització!!), per exemple les dedicades a la guerra civil i a la relació Església i societat catalana durant el franquisme, els mesos de febrer, març i abril. Encara sobre el Lè. aniversari del començ de la *guerra civil* s'estan fent una sèrie d'actes, que caldrà veure si ajuden a la reconciliació, com ara l'eucaristia del 19 de juliol a St. Josep Oriol, convocada per més de cent personalitats, i si ajudaran a comprendre millor el que va passar així com les diferents posicions dels cristians, sense caure en el victimisme, o en simplismes o tòpics que ho posen tot en un mateix sac. Aquesta anàlisi a fons, indispensable per a les noves generacions, no hauria de comportar ni l'oblit històric ni el rencor; ¿comportarà el perdó, la conversió i saber-ne aprendre la lliçó? La celebració del *Dia del malalt*, per descobrir el paper del malalt a l'Església, com evangelitza els altres cristians i tots aquells i aquelles que ens envolten, i la constitució de la Comissió per a la promoció dels drets humans dels malalts per part d'un grup de professionals. L'arxiprestat de Mataró ha tractat el tema de la *presència dels laics en el món*, per obrir els criteris dels cristians en punts com: ser solidaris, no restar encerclats en les tasques solament eclesials, no tenir por de dir-nos cristians, presència eclesial en l'acció social (un terreny que en moltes zones

es va descobrint de cara a la visibilitat i la credibilitat de l'Església: drogaadició, marginació, solidaritat envers els aturats, ajudes econòmiques a necessitats, etc; ho trobem al Vallès, al Baix Llobregat, a la perifèria de Barcelona, en especial a zones obres i populars), austeritat, gratuïtat, disponibilitat, compromís coratjós contra les injustícies, pronunciaments públics de l'Església, etc. Com veieu, es va donant aquesta necessitat respectuosa de retrobar la pròpia identitat i de proclamar-la sense embuts ni prejudicis, tot col·laborant com a cristians i com a comunitat constituïda, en l'alliberament del poble, a més de fer-ho com a ciutadans.

Va augmentant entre els grups de cristians i algunes institucions —Delegació de Pastoral obrera, moviments de joves i adults arrelats a la classe obrera (MIJAC, JOBAC, JOC, GOAC i ACO, els consiliaris dels quals han reprès la revista «Correspondència»), Acció solidària contra l'atur, Càritas, Justícia i Pau, Cristianisme i Justícia, etc.— la *consciència de la nova situació laboral*, social, econòmica i cultural que s'obre, gràcies a les noves ocupacions, socialment útils i culturalment aprofitables, que no depenen directament del procés productiu; també creix la consciència que el treball productiu per a tothom s'està acabant. Hi ha entitats que fins i tot comencen a sentir la responsabilitat d'ocupar personal en

aquesta línia i de promocionar projectes cooperatius, a favor dels pobres i de la classe obrera, com a resposta a la crisi econòmica i a la dura reconversió industrial. Si a la llista d'esglésies i locals annexos per edificar, hi trobem una majoria de llocs populars, ¿des del punt de vista econòmic, continuarà el bisbat en aquesta prioritat d'afavorir activitats, moviments, grups i publicacions que sorgeixen dels sectors de la població on l'atur i la marginació són més greus? Aquesta prioritat no es veu gaire clara a l'hora d'analitzar els pressupostos per delegacions, ja que, després de la Facultat de teologia, les delegacions de Catequesi i de Pastoral familiar són les que reben més diners; en tercer lloc trobem la de Pastoral obrera, i als darrers llocs, el Secretariat pels Marginats, l'Apòstolat seglar i les dones d'Acció Catòlica.

Altres accents de la pastoral

Altres accents de la tasca pastoral han estat: el fet conjuntural del XXè. aniversari del *Vaticà II* (zones del Garraf i del Penedès, Terrassa i altres llocs); *recessos i exercicis* per a joves, matrimonis i capellans, des de la perspectiva de la teologia i l'espiritualitat de l'alliberament, incloent-hi corrents místics nostres i corrents orientals, amb més participació cada vegada; la *pastoral vocacional*, tant del bisbat com

dels ordes religiosos (sobre això, ens fem aquestes preguntes: ¿no caldrien més acords per tal de realitzar conjuntament molts aspectes de la formació, per transmetre el seu carisma?, ¿no caldria més temps de maduració personal i eclesial?), i la pastoral de joventut, que no ha de ser condicionada per la vocacional però que hi té relació.

Referent a aquesta qüestió, volem deixar constància d'alguns aspectes: la celebració de la *Diada del Seminari*, amb el lema «No sentiu el clam dels homes?»; l'augment de les vocacions al sacerdoci que ha fet necessària l'obertura d'una nova residència al Seminari del carrer de la Diputació, el curs *vinent*; l'ordenació de nous *diaques casats* (que van augmentant i que, segons la Comissió per al diaconat permanent, encara podrien augmentar més si hi haguessin més possibilitats i acceptació); la trobada de laics amb missió pastoral el 23 de febrer, realitat que es vol continuar potenciant, amb la recerca de noves figures de servei més permanent a l'Església; l'ordenació de cinc nous capellans, per l'abril (actualment hi ha cinc candidats que esperen l'ordenació i hi ha hagut onze admissions als ordes). Quant a la *pastoral de joventut*, després de l'Any Internacional de la Joventut, s'han decidit una sèrie d'objectius: reunió mensual dels consiliaris diocesans de moviments, impuls del Consell diocesà de moviments, contactes amb

les zones pastorals, aplec biennal de la joventut cristiana de Catalunya, pregària dels joves a la catedral, trobades per arxiprestats i zones, contactes internacionals, etc. El procés d'entesa entre els moviments d'arrel obrera va endavant («Correspondència», cursos conjunts de formació, trobades de JOC i JOBAC, a nivell de responsables, consiliaris i iniciadors); hi ha grups de revisió de vida de joves que es van federant i que augmenten la seva relació amb els moviments, com és ara els Grups de joves cristians del Maresme, que s'han adherit a la JOBAC. El MUEC «posa en dansa el món dels estudiants»; després de la campanya del curs passat sobre «Fem nostra l'escola», que es treballà en tres direccions: informació, sensibilització i accions transformadores, aquest curs ha posat l'accent en el treball col·lectiu. El Servei de Colònies de Vacances es converteix a partir de la primera assemblea, celebrada pel febrer, en el Moviment de Centres d'Esplai Cristians, que elegí consell directiu i secretari general, i que el 9 de març celebrà una trobada de responsables per parlar de la militància activa i per preparar JO-RESCO-86, sobre el tema «Quins valors per l'any 2000?», celebrada a Gualba els dies 19 i 20 d'abril.

Consells episcopal i presbiteral

Sols ens resta relatar breument els temes tractats darrerament pels Consells presbiteral i episcopal. Hi ha hagut renovació entre els vicaris episcopals: hi ha entrat els mossens Brustenga, Berdoy i Portabella i n'han sortit els mossens Galbany i Masclans.

Al Consell episcopal s'ha tractat d'aquests temes: acció de l'Església en el món de la drogaaddicció (oferta de recursos socials i humans, d'espais i locals rurals o urbans), possibles noves residències sacerdotals (sembla que d'aquí a uns anys els capellans jubilats no cabran a St. Josep Oriol), evangelització i paper que hi tenen els centres docents en teologia, mitjans de comunicació, petits grups de fe, consells pastorals i equips directius de zona, acció social, celebració i educació de la fe, tal com diuen en la comunicació del 4 de febrer. El Consell presbiteral ha tractat de la vida i el ministeri dels preveres després dels 20 anys del concili i del document sobre les «Arrels Cristianes de Catalunya»; ha recordat els difunts Mn. Camil Geis, Mn. Roura i Mn. Pagès, i altres preveres difunts o malalts. Els precis i preguntes de la reunió del 6 de febrer animaren més el clima: una pregunta sobre l'agilització dels processos de secularització dels capellans; una altra, sobre la demanda de criteris evangèlics sobre el referèndum sobre l'OTAN (es produí un

debat intens); una altra, demanant una orientació pastoral sobre els cinquanta anys de la guerra civil (el bisbe de Girona, Jaume Camprodon, n'ha fet una de molt interessant i que, gràcies al Dr. Jubany, s'ha estès i llegit amb interès entre el clergat). Aquestes preguntes i altres sobre el futur de la nostra diòcesi poden ser significatives d'una situació que es viu al bisbat. Per alguns, estem en una fase de final d'etapa d'un episcopat, cosa que pot comportar una rutina o una decadència, a no ser que es prepari ja el terreny, que es distribueixin més responsabilitats, que es treballi per la descentralització i la

presa de consciència de responsabilitat per part de tots, i que no es deixi la vitalitat que existeix sobretot a les parròquies i als moviments més populars. A d'altres, els preocupa més l'interrogant de qui dirigirà els destins del bisbat d'aquí a uns anys (passarà com a Madrid?). Altres potser continuen en l'escepticisme i van «fent la seva», o deixen de banda aquestes qüestions, i se senten indiferents.

L'estiu serà per a tots una època de descans, de reflexió i d'airejament, per retornar a la feina amb més ganes, més creativitat i més fidelitat evangèlica. Esperem-ho!

Joaquim M. Cervera

CRÒNICA DE SOLSONA: QUI DIA PASSA ANY EMPENY

Ja hi tornem a ser! Com sempre, estenc butlletins i fulls damunt la taula, prenc unes quantes notes, faig un esforç de memòria, i endavant. Això d'engegar només una crònica anual té els seus avantatges i els seus inconvenients; ja n'he parlat de vegades. Els bons lectors m'agraïreu

segurament que no us faci perdre tant de temps i Gracián estarà content de veure que complim la seva consigna: «Lo bueno, si breve...».

Dos fets, talment dues illes, sobresurten de la vulgaritat quotidiana de l'any, vista almenys des de la meua perspectiva: el treball

de reflexió «Vers el Consell Pastoral» i la visita del Nunci Apostòlic. Parlem-ne una mica.

Vers el Consell Pastoral

Aquest pla de treball o reflexió proposat per la Vicaria de Pastoral, ja vaig anunciar-lo, si recordeu, en la meua crònica anterior. Doncs bé, s'ha posat en marxa. Hi han participat (esgarrifeu-vos!) 1.470 persones (entre laics, religiosos/es i capellans), reunides en 131 grups (parroquials, interparroquials, arxiprestals, ocasionals, etc.) i repartides pels 15 arxiprestats. S'han estudiat, de moment, els dos punts primers dels cinc que formen el temari: «Fe o experiència de Déu» i «Coherència entre fe i vida: testimoniatge». D'un i altre se n'han elaborat primer resums arxiprestals i després un de diocesà; el primer ocupa 17 pàgines del butlletí «Església de Solsona» (maig 1986), el segon encara no ha sortit publicat. Els tres punts restants seran estudiats durant el curs vinent, al mateix temps que s'intentarà d'anar aplicant, a diversos nivells, algunes de les propostes o conclusions a què el document ha donat peu, i que són moltes i variades. Feia molt de temps que al nostre bisbat no es portava a terme una enquesta o reflexió d'aquest tipus; per l'acolliment que ha trobat, nombrós i seriós, sembla que respongui a una necessitat àmpliament sen-

tida. Fa pensar en la famosa «Assemblea Conjunta» de l'any 1972, per bé que sota una forma de participació no assembleística sinó dispersa, i sota un altre clima evidentment, més distès, més lliure. Hi ha qui ho veu com un simple entreteniment o, en tot cas, com un recorregut que cansarà la gent per massa llarg si és que, finalment, ens ha de portar a constituir el Consell diocesà de Pastoral, el suprem organisme que ens manca. Tal vegada tinguin raó. Tant costa de constituir el Consell? No serà que fa por? Ara bé, encara que el dit Consell trigués molt a formar-se o no s'arribés a formar mai (cosa que Déu no vulgui!), jo crec que la reflexió feta és positiva, i més ho serà a mesura que vagi donant peu a accions concretes personals, familiars, parroquials, arxiprestals i diocesanes. M'ha semblat observar un canvi d'actitud en l'autocrítica: al revés d'anys enrera, ara som capaços de fer-la sense crispacions, amb una major serenitat i clarividència. Com deia, això ens ha ocupat bona part d'aquest curs. Nota que ens mereixem? Almenys un aprovat. I qui dia passa any empeny.

Visita del Nunci Apostòlic

Des del punt de vista periodístic, més que no pas pastoral, va revestir una certa importància, pel relleu del personatge si més no, la visita que va efectuar al

nostre bisbat el nunci del Sant Pare, Mons. Màrius Tagliaferri, entre els dies 18-20 d'abril. Com veieu, no ens moquem amb mitja màniga. Ha estat el nostre, el primer bisbat de Catalunya a rebre un tal honor. A què és degut? Per què va venir el personatge? Amb quines segones o terceres intencions? Vull creure que tot plegat fou degut només a la cortesia del bisbe Miquel que el va invitar. De fet la seva visita fou ben aprofitada, no pas massa protocol·lària si feu cas omís dels trabucaires de Solsona que el van rebre a tro gros: reunions amb la gent de la Catedral, de la Cúria, del Museu, del Seminari; amb el Preconsell de Pastoral i el Consell d'Economia; recorregut turístic per terres del Berguedà, inclosa la inauguració d'una exposició d'escuts pontificis fet a la ceràmica pel rector de Gargallà, mossèn Lluís Palau; a Berga, trobada amb monges i presidència d'un acte acadèmic dedicat al filòsof mossèn Antoni Comellas i Cluet; a Puig-reig, consagració de l'església parroquial ampliada i restaurada; a Cardona, presidència, amb Jordi Pujol, dels actes del Mil·lenari de la Carta de Poblament, etc. Sigui dit amb tots els respectes del món, la imatge d'Església que ens va oferir Mons. Tagliaferri (quin nom, Déu meu! Que baixi Tallaferro del Canigó i ho vegi) fou ben poc simpàtica i atractiva, anacrònica, pre-conciliar; molt «nunci», però poc «anunci». Cara de pomes agres

i evasives diplomàtiques. Tal vegada allò de més positiu és el que se li va dir (no el que ell va dir), tant al Miracle com a Berga, sense cap pèl a la llengua, sobre la catalanitat de l'Església que viu a Catalunya, sobre els escàndols de les finances vaticanes i sobre el reconeixement públic que el nostre poble i la nostra llengua es mereixerien per part del Papa; també se li va parlar de la possible (i temible, per no desitjada) mutilació del nostre bisbat. Com ens ho faríem, pobrets de nosaltres, si ens retallaven la ja prou escarransida botifarra? Com que Déu escriu recte amb ratlles tortes, podria molt ben ser que aquest episodi del Nunci Apostòlic es convertís a la llarga en una gràcia de Déu. Per què no? Jo sóc d'aquells que creuen en l'Església, malgrat la mateixa Església.

Visita a les delegacions

Més visites, aquesta interna. Després d'haver fet la visita pastoral a les parròquies i als arxiprestats de la diòcesi, el bisbe Miquel i el seu equip de vicaris pastorals s'han dedicat aquest any a visitar les delegacions diocesanes. És a dir, s'han reunit amb la persona o grup de persones responsables de cada delegació: Càritas, Missions, Litúrgia, Joventut, Mitjans de Comunicació, etc. Propòsit: revisar i impulsar. Resultats? Déu els dirà. Els diver-

sos equips ministerials (això d'equips és un dir; alguna delegació és formada pràcticament només pel delegat) van fent el que poden, amb no massa dinamisme ni coordinació. Menys havien fet anys enrera, en general. Per cert, que se n'han creat dues de noves: la de Turisme i Pastoral de Santuaris, confiada a mossèn Josep Rota, i la d'Ajuda a l'Església, posada en mans de mossèn Ramon Barrera.

Alguns fets i les seves circumstàncies

—Mossèn Jesús Huguet: Ha estat notícia per haver dimitit del Consell del Presbiteri. Tot un cas. Problemes personals? Discrepància de criteris? És molt de doldre per ell i pel bisbat, ja que és dels homes més «potables» que tenim i el que té més suport de la base. Déu vulgui que la tempestat quedi reduïda en un got d'aigua.

—Bisbe Pere Casaldàliga: Pel mes d'agost farà un any que, amb motiu de la seva anada a Nicaragua, fou acompanyat espiritualment des de Balsareny amb dues celebracions: una de més jeràrquica, promoguda pel jovent del bisbat i presidida pel bisbe Miquel, i una altra de més espontània, organitzada per gent de Barcelona. Discutida o no, la figura del pare Pere és recordada constantment per aquests verals. Ara mateix són notícia els dos llibres

que publicarà dintre poc, un en castellà i un altre en català, i el viatge que farà a Assís i Roma la propera tardor.

—Escola de Teologia: Ha estat una iniciativa de la parròquia de Tàrrega, molt ben acollida per la gent: més de 100 alumnes inscrits. El pla d'estudis, amb exàmens i tot, dura tres anys, amb classes setmanals. Professors d'aquest curs: Jesús Huguet, Ferran Manresa, Joan Novell, Armand Puig, Ermengol Segarra i Rafael de Sivatte. S'ha dit, i deu ser veritat, que del nostre article hi sol haver més oferta que demanda; els targarins tanmateix han desmentit l'assertió. Que duri!

—II Congrés Internacional de la Llengua Catalana: El Centre d'Estudis Pastorals, com és sabut, va promoure una enquesta entre les parròquies de Catalunya i les Illes a fi de poder presentar una comunicació al II Congrés. Doncs bé, resulta que de les 898 enquestes contestades, 150 foren del nostre bisbat. És a dir, un 88 %, xifra molt per damunt de la resta. «Som els millors!» Je, je. La delegació de mitjans ha recordat, a propòsit de la normalització lingüística, un parell de fets significatius: que el seminari de Solsona fou dels primers de Catalunya, si no el primer, on es va ensenyar oficiosament el català després de la guerra incivil (curs 1941-1942?) i que l'any 1951 una colla de seminaristes tocats del bolet ens vam atrevir a publicar la primera revista infantil

de la postguerra, «L'Infantil», avui anomenada «Tretzevents». (Perdoneu la «modèstia».)

—Relacions bisbe-capellans: No parlaria d'aquest tema si el Consell del Presbiteri no l'hagués esbombat en una de les seves actes. L'alludeixo només amb tota delicadesa. Covat de temps, és un conflicte que ha esclatat a les darreries d'aquest curs. No patiu. Si Déu vol, serem capaços de resoldre'l amb fe, seny, caritat i bon humor. El bisbe Miquel és una bellíssima persona, amb virtuts i defectes com tothom, i nosaltres som els millors clergues del món, al dir del cardenal Tarancon (en rodolí i tot), també, és clar, amb virtuts i defectes. Hi deu haver bisbats que ja ni poden plantejar-se les relacions bisbe-preveres perquè s'acontenten amb unes relacions llunyanes, fredes, jurídi-ques, jerarquitzades; nosaltres aspirem a més, a molt més, a uns lligams amistosos, gairebé fraternals. Avui dia un bisbe és amic dels capellans o no és bisbe, i els capellans som amics del bisbe o no som capellans. Ai, Ignasi d'Antioquia i les cordes de l'arpa o del llaüt!

—Eleccions del 22-J: Va guanyar ciu arreu de les nostres comarques, de manera que tenim pujolisme per anys, malgrat el fracàs de Miquel Roca a nivell estatal. I Felipe VI que no badi, que la majoria absoluta no és un pa que duri sempre.

Bibliografia

En les meves cròniques anteriors he anat donant una relació bibliogràfica anual que tenia pretensions de ser exhaustiva. Ara, són tants els títols que veuen la llum, que ja no m'hi veig amb cor. Imagineu-vos que fins a Berga, el país dels bolets, hem estat capaços d'engendrar una revista de poesia, «Ultime»! Sense ordre ni concert i a tall merament indicatiu, heus aquí algunes de les novetats:

—S'ha publicat el dotzè volum de «Catalunya Romànica», titulat *El Berguedà*, editat per l'Enciclopèdia Catalana, a cura de Rosa Serra, M. Dolors Santandreu i Ramon Viladés.

—*Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya* és el nom del tomatxo escrit pel doctor Antoni Llorens, canonge.

—Josep Perarnau i Espelt, el nostre home a la Facultat de Teologia de Catalunya i als arxius d'arreu d'Europa, ha donat a llum *Els manuscrits lullians medievals de la* (a veure si ho sabré escriure) «*Bayerische Staatsbibliothek*» de Munic, volums I i II.

—De mossèn Marià Ruiz, capellà de cal Marsal, un altre llibre de poemes, *Demà serà un gran dia*.

—Mossèn Pere Ortís, ex-paül, incardinat a Solsona, rector de Viver i Serrateix, de cop, dos llibres: *Catalonia infelix*, d'Edgar Allison Peers, traduït al català (un cant apassionat a Catalunya dictat per un professor que sojor-

nava entre nosaltres l'any 1936), i *La petja incerta*, una novella sobre el celibat sacerdotal.

—*Dibuixos d'una època* és el títol d'un llibràs que conté tots els dibuixos publicats pel manresà Joan Vilanova al «Full Diocesà» de Solsona durant els anys 1949, 50 i 51. Una joia artística i documental.

—Lluís Bonet i Armengol, de Terrassa, ha tret un llibret a glòria d'un prevere solsoní, molt conegut a Barcelona: *A la memòria de mossèn Pere Llumà i Viladrich*. Gràcies li'n siguin donades.

I prou, perquè sé que me'n deixo.

Abans de la benedicció final

Secada, molta secada, perillósíssima secada, gairebé bíblica. A pagès, sobretot, les passen ne-

gres. Ja ni esma tenen de fer pregarries per la pluja com antany. De ploure, ploure no ho ha fet més d'ençà de la vinguda de Joan Pau II. Doncs que torni a venir el Papa!

Els capellans cobrem, demés de les 14 pagues de 41.000 pts., un plus mensual de 7.500. Déu n'hi doret! Em vénen a la memòria els versos que cert poeta va dedicar a cert amic canonge: «Digues al bisbe a veure si ens apugen / el sou als capellans tal com als guàrdies / civils i als pobres mestres; de no fer-ho / ens trobaran un dia morts de gana». Ara, amb el plus...

Hauria de repassar aquest cronicot, però no tinc temps. Ha sortit a bell raig. Perdoneu-me.

«Que us beneixi Déu totpotderós...»

«Germans, aneu-vos-en en pau.»

«Gràcies a Déu que s'ha acabat.»

Climent Forner
Navàs, 13 de juliol de 1986

DES DE TARRAGONA

Aquest cronista envia el seu escrit puntualment, com se li ha demanat, a començaments de juliol. Però sap prou bé que no apareixerà fins a finals de setembre. Els lectors es faran càrrec, un cop més, d'aquest desfasament entre el qui escriu i el qui llegeix. Aquí va, doncs, la crònica, breu, que encomano a la vostra benvolença.

Catequistes

L'escola de catequistes, itinerant per tota la diòcesi, ha arribat a moltes zones. Són trenta-vuit els professors que s'han desplaçat per a professar-hi les seves matèries.

Mn. Josep Bofarull, Delegat diocesà de catequesi, no silencia l'agraïment als catequistes: «Sou vosaltres els qui, amb el vostre treball, sovint poc valorat, aneu fent possible, juntament amb altres sectors d'Església, moviments especialitzats i delegacions, aquesta represa, de la qual l'Escola, les trobades diocesanes i la feina pacient i constant són una manifestació visible».

Deixem constància aquí d'aquest treball, que hem de millorar plegats.

Consell diocesà de pastoral

Era notícia esperada i n'haurérem de tornar a parlar amb deteniment: s'ha constituït el Consell. Vol ser representació dels diversos sectors de l'Església diocesana. Quatre membres elegits d'entre i pels arxiprestos, tres religiosos, sis religioses, nou representants laics de les zones pastorals, catorze per dedicacions pastorals i vuit designats pel prelat són els que hauran de debatre, amb l'arquebisbe i el Consell de direcció, aquells aspectes que hauran de vincular l'acció pastoral de la nostra Església. Una permanent elegida entre els integrants del Consell en garantirà el ritme.

Activitats d'estiu

Els trenta centres que integren el Servei de Colònies realitzen aquestes setmanes les activitats d'estiu. Mitjançant colònies, campaments, camps de treball i rutes intenten que uns mil cinc-cents infants, joves i monitors descobreixin i assumeixin el seu paper transformador de la realitat a través del joc, l'esport, la festa i la natura. Incendis forestals, muntanyes i vegetació embrutides amb plàstics i pots de begudes,

contaminació ambiental, i el contrast amb tants aspectes de la vida quotidiana seran elements de reflexió, antivalors d'una visió en la qual els monitors pretendran educar.

L'Escola de l'Esplai imparteix també tres cursos per a monitors, simultàniament a Tarragona i Amposta (bisbat de Tortosa). Uns cent-vint joves es capacitaran i s'afegiran als qui s'han titulat de monitors o directors durant aquest curs.

De segur que aquestes activitats serviran també per a preparar i engrescar amb vista a la trobada que ha convocat la Coordinació catalana de colònies, casals i clubs d'esplai. El seu títol és prou expressiu: «Jo sóc monitor». Es farà al santuari d'El Miracle els dies 4 i 5 d'octubre. És la primera trobada en què s'intentarà d'aplegar tots els monitors de la Coordinació. El Servei i l'Escola de l'Esplai de Tarragona s'ho han agafat amb ga-

nes i intentaran, per tots els mitjans possibles, d'aprofitar aquesta oportunitat per a manifestar la validesa pedagògica del treball que es fa i la seva importància, avui per avui, com a complement d'una educació de la fe plantejada des d'un coneixement realista dels infants i els joves.

Dues notes breus

Els dies 25, 26 i 27 de juny, jornades de formació del clergat a la Selva del Camp, amb mn. Pere Tena, mn. Antoni M. Oriol i el p. Evangelista Vilanova.

A començaments de juliol ha mort, a Olesa de Montserrat, el sr. Miquel Torrella, pare del nostre arquebisbe. Sabent com el tenia present i que a prop se'n sentia, volem deixar constància de la comunió de fe i de pregària de tants sectors de l'arquebisbat. Que rebi també, des d'aquí el nostre testimoni.

Joan-Anton Cedó

DES DE VIC

Llibres

Sempre n'hi ha que diuen que si els de dalt diguessin...

Doncs bé, el bisbe emèrit acaba no pas de dir, sinó d'escriure i publicar un llibre que ha fet enraonar i escriure. Un llibre útil per a tots aquells que senten el país. A hores d'ara ja ho sap tothom, però val la pena de deixar-ne constància en aquesta secció. Es tracta de «El problema català. Consideracions per al diàleg». Ha estat editat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

No hi ha ningú que ignori com pensa el Dr. Ramon Masnou: tots coneixem el seu catalanisme, fins i tot quan no era moda. Els lectors de QUADERNS en saben prou les raons; si de cas tenen necessitat de recordar-ho, només han de fer que rellegir l'article que va publicar sobre «La llengua de l'Església» (n. 91-92, pàg. 74-79). A Vic tothom sap, d'altra banda, que més de quatre i més de vuit capellans (són maneres de dir) s'empassen els escrits del dr. Masnou com si fossin un sucre esponjat d'abans (allò que alguns s'entesten a continuar dient-ne un «bolado»). En fi, el que cal és comprar el llibre i, sobretot, llegir-lo i posar-lo en pràctica; no cal arribar, però, a l'extrem d'aquells capellans que l'han aconsellat a

l'hora de l'homilia. I encara un suggeriment: ¿no aniria bé una versió al castellà per als catòlics, els capellans (i els «germans en l'episcopat», per què no?) de les altres terres peninsulars?

Ja que som al ram de la lletra impresa, deixem constància, també, que en Jaume Campalans, que té el bolígraf afinat, ha llançat al carrer un parell d'opuscles, *Atents a la vida i Viure i celebrar la fe*. I que un altre vigatà de soca-rel, en Modest Reixach, ha publicat *Coneixement i ús de la llengua catalana a la província de Barcelona*.

Queda, doncs, constància que la gent de Vic (el clergat, en aquest cas, començant pel bisbe emèrit) continua la sana tradició de la paraula impresa.

Capellà nou

Ara no passa gaire sovint, a diferència dels temps del bisbe Torras i Bages, que hi hagi ordenacions de capellans. Però passa, tanmateix. Aquest ha estat el cas d'en Jaume Costa i Pregonas, de Sallent. S'ha fet capellà, segons ha dit, perquè, per a ell, és la millor manera de servir la gent que ens envolta. També constata que l'ambient familiar li ha estat una gran ajuda en la maduració

de la seva opció. Per molts anys, doncs, i bon treball.

Malalts

A vint-i-cinc parròquies del bisbat tenim un servei organitzat de visitadors de malalts. D'aquí que vagi poder aplegar-se'n un grup ben nombrós a Manresa a mitjan abril. Van poder conèixer, compartir experiències i parlar de noves pistes d'aquesta feina tan tradicional, tan abnegada, però alhora també tan llaminera: els malalts i els vells són gent molt agraïda que paga amb escreix les atencions que rep. És el que han constatat unànimement els visitadors.

Sant Martí del Canigó

Com a vigatans ens afecta especialment tot el que es relaciona amb mossèn Cinto.

Tothom sap que el monestir de Sant Martí del Canigó era un munt de ruïnes a finals del segle passat. I que va ser el bisbe de Perpinyà, Juli Carsalada du Pont (que no era pas català, val a dir-ho; sinó gascò), qui va comprar-lo i va emprendre l'obra de la restauració, en la qual va col·laborar tot Catalunya. No cal dir com estava el monestir ara fa cent anys, quan mossèn Cinto publicava el seu cèlebre poema èpic que duu per títol pelat *Canigó*. Amb la seva inspiració i el seu

patriotisme va contribuir al desvetllament i a l'interès dels catalans de totes dues bandes. De manera que *Els dos campanars*, el cèlebre epíleg del poema, ja parlarien, avui, un altre llenguatge. I el poeta hi té la seva part —una bona part— d'honor. I també el bisbe Carsalada, que va recuperar Cuixà, com havia recuperat Sant Martí.

Els actes commemoratius del centenari del poema proliferen. Hi haurà conferències a Vic i a Folgueroles (el poble del poeta). Exposicions de manuscrits, cartes autògrafes, diverses edicions del *Canigó*. I espectacles teatrals i musicals basats en l'obra literària de l'il·lustre fill de la plana, que va ser coronat a Ripoll pel bisbe Morgades com a «poeta de Catalunya».

Emissions de tema religiós

La Delegació diocesana de mitjans de comunicació ha endegat la producció de programes religiosos al Servei de les emissores de ràdio (unes quinze o setze) que hi ha al territori diocesà. Moltes han acceptat de bon grat aquesta tasca de difondre el missatge de la bona nova a través de les ones.

La feixa de baix

Algú m'ha dit a cau d'orella que en una reunió amb els ca-

pellans del Lluçanès (em sembla) el sr. bisbe va dir algunes paraules que feien, si fa no fa: «És bo que els capellans es trobin sovint, facin algun àpat plegats i la facin petar, i que s'espavilin per a poder fer un mes de vacances».

Renoil, això fa de bon sentir. Perquè és un fet: en aquest temps de problemes i preocupacions i neguits i presses i tantes altres coses d'aquesta mena, una trobada amb una bona colla d'amics al voltant d'una taula et deixa nou i et fa l'efecte que t'has tret un pes de sobre.

No estranyarà ningú que reveli un secret que no ho és en els àmbits clericals de Vic: en un lloc del bisbat una colla de divuit

o vint capellans ja fa una pila d'anys (disset!) que es troben el darrer divendres de cada mes: sopen junts, parlen de tot i de res, garbellen els esdeveniments més significatius del moment, i se'n tornen a casa nous de trinca. Són els de «la feixa de baix».

Ara, això de fer un mes de vacances ja és més pelut. Però com que fer vacances, en bona part, és canviar de lloc i d'ambient, bé hi deu haver algun rector al Pallars, a la Ribagorça, o a l'Aran a qui faria prou peça passar uns dies al Vallès, al Bages, o al Berguedà. Es podrien fer, així, uns intercanvis sorprenents i fàcils. Qui s'hi apunta? Perquè, parlant la gent s'entén.

Sebastià Codina

COL.LABORADORS D'AQUEST NÚMERO

Josep M. Aragonès (delegat diocesà de Catequesi, Barcelona), Salvador Bardulet (director del «Butlletí del Secretariat Interdiocesà de Catequesi»), M. Rosa Boladeras (coordinadora de l'Associació pro-Joventut, Barcelona), Ramon Buxarrais (bisbe de Màlaga), Joan-Anton Cedó (vicari de St. Pau, Tarragona; corresponsal de «Quaderns»), Joaquim M. Cervera (vicari de St. Andreu de Palomar, Barcelona; corresponsal de «Quaderns»), Sebastià Codina (rector de Vacarisses, Vic; corresponsal de «Quaderns»), Anna Cors (estudiant d'òpera al Conservatori de Música de Barcelona, La Garriga), Josep Escós (rector de Sta. Maria de Montbui; consiliari de la JOC), Jordi Fontbona (membre de l'equip sacerdotal de Sant Albert Magne, l'Hospitalet de Llobregat; consiliari d'ACO), Climent Forner (rector de Navàs, Solsona; corresponsal de «Quaderns»), Casimir Martí (rector de Sta. Maria del Gornal, l'Hospitalet de Llobregat; historiador).

QP

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastoraes, Rivadeneyra, 6, 3r. Telèfon 317 48 58 - 08002 - BARCELONA.

Director: Josep M. Totosaus - Consell de redacció: Salvador Bardulet, Joan Batlles, Lluís Bonet, Jaume Duch, Josep M. Fisa, Jesús Huguet, Joaquim Pla, Mateu Terrats i Josep Torrella.

Disseny: Jaume Duch - Impressió: J. G. Santa Eulàlia, Santa Eulàlia de Ronçana - Preu de la subscripció per al 1986: 1.700 ptes. - Dipòsit legal: B 25.506 - 1969 - Amb llicència eclesialística. Octubre 1986

CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS

CURS GENERAL SOBRE LA BÍBLIA

dilluns, dimecres i divendres
(es pot escollir el dia que vagi més bé)
de dos quarts de cinc a tres quarts de set (4.30 - 6.45)
de mig octubre a finals de maig

QÜESTIONS ACTUALS D'ESGLÉSIA

— La drogaaddicció i la delinqüència

per *Daniel Cervera*

dijous, del 16 d'octubre al 13 de novembre
de dos quarts de cinc a tres quarts de set (4.30 - 6.45)

— Santa Maria de cada dia

per *Josep Maria Ballarín*

dijous, dia 20 de novembre al 18 de desembre
de dos quarts de cinc a dos quarts de sis (4.30 - 5.30)
també de dos quarts de vuit a dos quarts de nou (7.30 - 8.30)

— Viure la fe a la intempèrie

per *Antoni Gomis*

dijous, dia 20 de novembre al 18 de desembre
de tres quarts de sis a tres quarts de set (5.45 - 6.45)

centre d'estudis pastorals